

Molk poslancev

Niti eden od poslancev gospodarskega zbora Skupščine Srbije ni imel niti najmanjše pripombe k četrti točki dnevnega reda: »Razvoj turizma v SR Srbiji od 1960. do 1968. leta in nekateri elementi razvojne politike v prihodnjem obdobju.«

Prav noben poslanec republiškega zbora se tudi ni prijavil k besedi ob sprejemanju proračuna republike za leto 1969.

Večernje novice — 29. III. 1969

Večni poslanci ali strah, da se razcepi volilno telo

Čim bolj se volilni proces bliža koncu, tem bolj se je hkrati izoblikoval in izražal kot demokratična opredelitev občanov in delovnih ljudi, javno se ocenjujejo ljudje in ocene o ljudeh. Mnogim pretendentom na poslanske funkcije »demokratično preizkušanje« res ni ustrezalo in rajši so se zatekali k »starim in dobro preizkušenim metodam kadrovske politike«. V tem prednjačijo »večni poslanci«, ker posameznikom med njimi manjkajo demokratične navade in demokratična kondicija za svobodno demokratično tekmovalstvo, in v nekaterih občinah se je tem posameznikom posrečilo otrestiti se neugodnosti in neprijetnosti dvojnih kandidatov s prevezo, da bi to baje privedlo do razcepitve volilnega telesa.

Komunist — 28. III. 1969

Manj živine

Po prvih in začetnih podatkih je v SFRJ bilo konec lanskega leta pet milijonov 271.000 glav goveje živine oz. 8 odst. manj kot leto prej. Prasičev je v državi 5.098.000 oz. 13 odst. manj kot leto dni prej.

Vestnik — 3. IV. 1969

Preveč — premalo

Koliko je jugoslovanski trg še nestabilen in neorganiziran, nam pričajo ne samo sedanje težave z maslom, ampak tudi dogajanja na celotnem živinorejskem kompleksu. Nedosledna, praktistična in povsem kratkoročno usmerjena politika je pripeljala do tega, da imamo enkrat preveč prasičev, drugič premalo, da gradimo množične kapacitete za rejo živine, potem pa zmanjšujemo stalez in imamo na pol prazne hleve, da imamo eno leto »preveč« masla, čez leto ali dve pa ga praktično sploh ni več v prodaji, kar bi danes malokomu uspelo v Evropi. Nemara je uvoz prasičev, ki ga je napovedal pomočnik sekretarja za zunanjo trgovino, za deželo, ki je bila tradicionalno znana po velikem obsegu te proizvodnje in presežkih, še večji absurd — vendar pa nas mora tudi problematika z maslom opozoriti, da bi bilo verjetno pametneje, če bi najprej bolj definirali kompetence in odgovornosti posameznih faktorjev in organov za red na kmetijskem trgu in šele potem uvažali institucijo samoupravnega dogovarjanja — ki že tudi na mnogih drugih področjih kaže svoje posledice.

Gospodarski vestnik — 28. III. 1969

Tudi v tem imamo prednost

Po izrabljenosti osnovnih sredstev smo v Sloveniji na prvem mestu, saj znaša sedanja vrednost osnovnih sredstev v povprečju za vse gospodarske dejavnosti samo še 57 odstotkov nabavne vrednosti. Najbolj izrabljena osnovna sredstva v Sloveniji so v prometu. Po višini sedanje vrednosti v primerjavi z nabavno vrednostjo osnovnih sredstev sledijo gradbeništvo, industrija, obrt, trgovina in gostinstvo, kmetijstvo ter gozdarstvo. Po izrabljenosti osnovnih sredstev smo v naši republiki industriji na prvem mestu. V kmetijstvu so slabši od nas samo v Makedoniji in na Hrvaškem. V gozdarstvu, kjer je izrabljenost osnovnih sredstev v vseh republikah razmeroma majhna, je naša republika na spodnji meji. V gradbeništvu imajo močno izrabljena osnovna sredstva tri republike: Hrvaška, Črna gora ter Bosna in Hercegovina. V prometu imajo bolj izrabljena sredstva kot v Sloveniji samo še v Makedoniji, v obrti pa na Hrvaškem. Osnovna sredstva v trgovini in gostinstvu pa so spet najbolj izrabljena v naši republiki.

Delavska enotnost — 29. III. 1969

Številke o pripravnikih

Srbija je republika, v kateri so lani sprejeli največ pripravnikov — 21.310. Sledijo ji Hrvaška — 9.487 ter Bosna in Hercegovina, v kateri je dobilo delo 8.508 mladih. V Sloveniji so delovne organizacije sprejele 3.862 pripravnikov, čeprav bi se na približno pol milijona zaposlenih v tej republiki moralo število sprejetih pripravnikov gibati okoli 10.000. V Makedoniji je prišlo do pripravniškega statusa 3.786 mladih ljudi, a v Crni gori so vse delovne organizacije sprejele samo 881 pripravnikov.

Ekonomika politika — 31. III. 1969

Zaposlovanje ne ustreza

Sedanja pravna ureditev področja zaposlovanja ne ustreza, zlasti pa je nesprejemljivo, da se šteje zaposlovanje kot neka posebna samoupravna dejavnost. Tako pojmovanje pomeni svojevrsno dezintegracijo — saj je zaposlovanje sestavni del lasne razvojne politike vsake delovne organizacije — ki negativno vpliva na izkazuje ustreznih ekonomskih in družbeno-političnih rešitev.

Gospodarski vestnik — 1. IV. 1969

GLAVNI UREDNIK
FRANCE ŠUSTERŠIČ

ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR SINKOVEC

LETO VII
9. IV. 1969
ŠTEV. 14

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Pred velenjsko proslavo

Kot je znano, bo največja letošnja proslava dne 27. aprila v Velenju. Pričakujejo, da se je bo udeležilo vsaj 100.000 ljudi, po vsej verjetnosti bo prišel in na njej govoril tudi tovariš Tito.

Po dolgih letih bomo v Sloveniji prvič praznovali 27. april kot državni praznik v spomin na ustanovitev Osvobodilne fronte, ki je bila ustanovljena tega dne leta 1941. Prejšnja leta smo praznovali samo dan vstaje, toda vstaje ne bi bilo in ne bi bila tako uspešna in množična, če ne bi bilo Osvobodilne fronte. Zato je lani skupščina sprejela odlok o proglasitvi 27. aprila za slovenski državni praznik.

Obenem bo 27. aprila v Velenju tudi proslava obletnice pohoda 14. divizije na Štajersko ter osrednja proslava štajerskih in koroških partizanskih enot.

Tako velika proslava terja obsežne priprave, predvsem organi-

zacijske. Občinski odbori ZZB so dobili že pred časom priporočilo, naj opozorijo borce štajerskih in koroških enot, da se bodo udeležili proslave. Kot skrajni rok za prijave so določili 9. april. Odbor za proslavo bi namreč vsaj približno rad ocenil število ljudi, ki se bodo proslave udeležili kot gostje. Odbori drugih slovenskih enot pa bodo na proslavo poslali tričlanske delegacije z zastavami. Izjemoma je zadnji rok za prijavo 21. april.

Borci in aktivisti z območja IV. operativne cone bodo na proslavi dobili v dar zbirko Kajuhovih pesmi, spominsko značko in kupon za brezplačni prigrizek.

Proslavljanje se bo začelo že 26. aprila. Tedaj bodo ob 19. uri v rudarskem šolskem centru odprli razstavo »Štajerska in Koroška v revoluciji«. Ob 20. uri istega dne pa bo Partizanski invalidski pevski zbor v Kulturnem domu priredil jubilejni koncert ob svoji 25-letnici.

Bivši borci in aktivisti z območja IV. operativne cone se bodo zbrali že med 8. in 9. uro 27. aprila v »Partizanskem taboru« v Velenju. To bo nekaj sto metrov od tribune, v njem bo označen prostor za vsako enoto in za aktiviste. Podelili bodo zbirke pesmi, značke in kupone, udeleženci bodo zaradi zgodovine dali tudi svoje podatke. V taboru se bodo zbrali tudi zastavonoše vseh enot kot tudi občinski odbori ZZB in odborov združenj.

Ob 10. uri bodo enote odšle iz tabora na zborni prostor pred tribuno. Zastavonoše praporov ZZB in enot izven IV. operativne cone z delegacijami enot bodo sestavljali poseben esalon.

Vabljeni so tudi svojci padlih na Štajerskem in Koroškem, ki se bodo na zborovanju lahko seznanili s tovariši svojih dragih in od njih zvedeli kako podrobnost o njihovi smrti.

Proslava se bo začela ob 11. uri in bo najbrž trajala nekako do 12. ure. Potem bodo borci in aktivisti odšli v partizanski tabor na prigrizek. Tam se bodo zbrali prav vsi in odbor odločno vztraja na

ŠTAJERSKA
in
KOROŠKA
v
REVOLUCIJI
osrednja
proslava
štajerskih
in
koroških
partizanskih
enot
pohoda
xiv. divizije
in
ustanovitve
OF
slovenije
27. aprila 1969
VELENJE

tem, da ne bo nobenih posebnih in ločenih pogostitev za posamezne skupine ali osebe.

Na proslavi ne bodo podeljevali odlikovanj. Odbor se je namreč odločil, da akcijo za podelitev odlikovanj vsem tistim, ki njihovega prispevka do zdaj zaradi različnih razlogov niso ovrednotili tako kot bi ga morali, odloži. Vzrok za to je časovna stiska. Zaradi nje mnogi predlogi niso bili zadosti utemeljeni. Veliko vlogo pri predlogih za odlikovanja imajo odbori enot, ki najbolj poznajo borce in njihove zasluge. Zato bodo odbori znova pregledali vse predloge in jih izpopolnili. Odlikovanja pa bodo podeljevali ob drugih priložnostih.

Pred slavnostno tribuno bodo razporejene enote v naslednjem vrstnem redu:

- 1. štajerski, Kamniški in 1. pohorski bataljon;
- Šlandrova in Zidanškova brigada, 14. divizija, 3. brigada Vojske

državne varnosti, 5. prekmorska in Prekmurska brigada;

● II. grupa odredov, kurirji in vse koroške enote;

● Pohorski, Kamniško-zasavski, Kozjanski, Lackov in Kokrški odred-aktivisti Štajerske in Koroške svojci padlih na Štajerskem in Koroškem;

● delegacije vseh odborov enot izven sestava IV. operativne cone — zastave občinskih odborov ZZB in združenj;

Na proslavi bo nastopilo več godb in pevskih zborov, tako združeni mladinski in pevski zbori Saleške doline, Partizanski invalidski pevski zbor in združene godbe na pihala Saleške doline. Več znanih umetnikov bo nastopilo v recitacijami.

Zaradi obsežnosti priprav na tako veliko ljudsko zborovanje je bil v Ljubljani ustanovljen odbor za proslavo, ki ima 69 članov, vodi pa ga podpredsednik republiške ljudske skupščine dr. Jože Brilej. Na Komenskega 7 v Ljubljani pa deluje že zdaj informacijska pisarna, ki se ukvarja s tehničnimi posli okoli obveščanja.

MP

MEDNARODNO SODELOVANJE BIVŠIH BORCEV

Nobenega zastaranja za vojne zločine

Mednarodna federacija odporiških gibanj (FIR) je v decembru lani sklenila sklicati mednarodno pravno komisijo borcev odpora zaradi nameravane proglasitve zastaranja vojnih zločinov v ZR Nemčiji.

V novembru lani je skupščina Združenih narodov sprejela konvencijo proti zastaranju vojnih zločinov in zločinov protičlovečnosti. Vse prizadete države, članice ZN, so že pristopile k tej konvenciji — le ZR Nemčija še ne. In v zvezi s tem ugotavlja omenjena komisija,

ki se je letos v marcu sestala v Varšavi.

Da so v ZR Nemčiji od 1958 dalje omejevali preganjanje vojnih zločincev, da so po kazenskem zakonu izenačujejo vojne zločine z navadnimi zločini in jih prepuščajo »tihi amnestiji«.

Mednarodna pravna komisija borcev odpora je temeljito proučila vse pomanjkljivosti sodnih postopkov proti vojnim zločincem in zločincem proti človečnosti v ZR Nemčiji in ugotovila, da bi morala prav ta država brezpogojno uvesti

nezastaranje vojnih zločinov in pristopiti k konvenciji ZN.

V tej zvezi poziva mednarodna organizacija borcev odporiških gibanj vse svoje organizacije, nekdanje borce, partizane, internirance in nacistične žrtve na protestno akcijo proti nameri vlade ZR Nemčije, da uvede zastaranje vojnih zločinov in zločinov proti človečnosti in ugotavlja:

Nacističnih vojnih zločinov in zločinov proti človečnosti ne smemo pozabiti in zato ne smejo zastarati.

Dogodki tedna

Na peti seji republiške konference SZDL Slovenije so člani republiške konference razpravljali in glasovali o predlogu kandidatne liste slovenske delegacije za zbor narodov skupščine SFRJ. Za predloženo listo delegatov SR Slovenije je glasovalo 167 članov republiške konference in je bilo torej za izvolitev posameznih kandidatov na listi SZDL potrebnih vsaj 84 glasov. Izvoljenih je bilo vseh 26 predlaganih kandidatov, in sicer: Roman Albreht, Živa Beltram, Borut Bohte, Marko Bulc, Radio Dvoršak, Slavko Furlan, Franc Hudej, Radoslav Jonak, Sveto Kobal, Vera Kolarič, Tone Kropušek, Anica Kuhar, Tine Lah, Drago Lipič, Jože Lončarič, Miran Mejak, Franček Mirtič, Bojan Polak, Zoran Polič, Tine Remškar, Mitja Ribičič, Vitja Rode, Marjan Rožič, Joža Vilfan, Marija Vogrič in Beno Zupančič.

Novi zvezni izvršni svet bo imel poleg Mitja Ribičiča, ki je kandidat za predsednika, namesto sedanjih 20 članov 22 članov in namesto sedanjih dveh podpredsednikov tri podpredsednike. Za podpredsednike predlagajo Niko Miljanič (gospodarstvo), Aleksandra Grličkova (zunanja trgovina in devizni režim) in Miša Pavčevića (notranja in zunanja politika). Mandatar za sestavo ZIS je zahteval, naj v novo vlado predlagajo štiri ugledne direktorje naših podjetij, in sicer Stanka Tomiča, direktorja železarne Zenica, Ernesta Bluma, direktorja »Energoinvesta«, ing. Vladimira Jasiča, direktorja »Rade Končarja« iz Zagreba. Mandatar za predsednika ZIS je zahteval, da bi bilo poleg kandidatov (med njimi je samo ena ženska), ki so jih predlagali za zvezni izvršni svet, več predstavnikov z univerz in znanstvenih ustanov.

V ladjedelnici »Split« so splovili orjaški 88.000 tonski tanker, ki so ga zgradili za trgovsko ladjevje Indije. Razen predsednika Tita so se svečanosti splovitve največje ladje, zgrajene doslej v jugoslovanskih ladjedelnicah, udeležili mnogi gostje in povabljeni. To je doslej največji dosežek konstruktorjev in graditeljev naše ladjedelniške industrije.

Kot osebni predstavnik predsednika Tita se je udeležil pogreba pokojnega ameriškega predsednika Dwighta Eisenhowerja, član sveta federacije Koča Popović. Na pogrebne svečanosti v Washingtonu je prisel tudi sovjetski maršal Vasilij Čujkov, glavni poveljnik za Stalingrad. Pogreba se je udeležil, med drugimi predstavniki evropskih držav, tudi francoski predsednik de Gaulle, ki je pogrebne svečanosti izkoristil tudi za politične razgovore z ameriškim predsednikom Nixonom.

Ameriški zunanji minister William Rogers je izjavil, da je za odnose ZDA z Jugoslavijo in Romunijo značilno naraščanje razumevanja in sodelovanja na gospodarskem, kulturnem, znanstvenem in drugih področjih. V ekspoziciji o politiki nove vlade ZDA je Rogers dejal: »Jugoslavija že dolgo, Romunija pa že nekaj časa sledita tokovom suverenih nacionalnih interesov znotraj komunističnega sveta. Njun zgled je pomemben.«

V mehiškem rudniku Barroteran se je pripetila ena izmed največjih rudniških nesreč na ameriškem kontinentu. V 1000 m globokem rudniku je eksplodiral plin in zasulo je kakih 170 rudarjev. Na rešitev ponesrečenih so izgubili vsako upanje, ker je reševanje zelo oteženo zaradi plina in neurejenega rudnika. — Tudi v Japonskega poročajo, da se je v premogovniku Jubecu na otoku Hokaido pripetila huda nesreča. Mrtvih je 14 rudarjev, ranjenih pa 23. V trenutku eksplozije plina je bilo v rudniku 514 rudarjev.

Potres 7. stopnje po Mercallijevi lestvici, ki je zajel zahodno Turčijo, je zahteval najmanj 39 smrtnih žrtev. Potresni sunek je trajal 10 sekund, epicenter pa je bil 130 km jugovzhodno od egejske luke Smirna. Najhuje so prizadeti kraji okrog mest Alaschir in Sarigola. — Tudi v Etiopiji je potres razdejal mesto Serdo, približno 450 km severovzhodno od Adis Abebe. Življenje je izgubilo 20 ljudi, mnogo pa je bilo ranjenih.

V Kairu je bil nacionalni kongres arabske socialistične zveze. Med drugim so potrdili načela konference šefov arabskih držav v Kartumu septembra 1967, in sicer: ni pogajanj z Izraelom, ni sklenitve miru, ni ozemeljskega odstopanja in ni barantanja o pravicah palestinskega naroda. V zaključnem govoru je predsednik Naser menil, da kongres ni izrazil odločnosti Egiptčanov, da se oddolžijo za poraz. Možnost ponovne arabsko-izraelske vojne je sedaj očitna, znaga nad Izraelom pa je možna. »Po pravici moram povedati, da bo znaga težka. Pot zmage je najtežja in najbolj surova in polna tveganja, vendar je edina pot, za katero ni alternative. Znaga je možna, kajti če bi sprejeli karkoli manj kot zmago, bi to pomenilo vdajo, takrat pa ni življenja.«

Izraelska vlada je v celoti zavrnila zamisel o četvernih pogajanjih za rešitev krize na Bližnjem vzhodu. Opozorilo izraelske vlade, da ne bo sprejela nobenega priporočila, ki bi bilo v nasprotju z življenjskimi potrebami Izraela, njegovimi pravicami in varnostjo.

V Beograd je prispela sovjetska delegacija, ki bo sodelovala v mešanem sovjetsko-jugoslovanskem odboru za gospodarsko sodelovanje. Delegacijo vodi namestnik predsednika državne planske komisije SZ Percev.

Veliko sovjetsko potniško letalo »Il 62« je prvič letelo na progi Moskva—Kairo. To reakcijsko letalo lahko sprejme 181 potnikov in je prikladno skoraj izključno za dolge proge.

V nekem japonskem inštitutu za atomsko fiziko in kemijo so pridobili uran 235, radioaktivni element, ki ga uporabljajo za izdelavo atomskih bomb in kot gorivo v atomskih elektrarnah. Za zdaj je še skrivnost, kako so Japonci pridobili uran 235. Bojda na podoben način, kot ga sicer pridobivajo v ZDA, SZ, Veliki Britaniji, Franciji in na Kitajskem.

V sovjetsko-kitajskih odnosih je prišlo do nekakšne pomiritve. SZ je predlagala, naj bi sporna vprašanja uredili s pogajanj, kar bi bilo za obe strani tudi najugodnejše. Spor med dvema gigantom na Vzhodu, bi bil le voda na mlin Zahodu, ali kot se reče: tretji dobiček ima.

Ameriške izgube v Vietnamu so že presegle izgube, ki so jih imele ZDA v korejski vojni. To se je izvedelo iz zanesljivih ameriških vojaških virov v Saigonu. Na Koreji so imeli Američani 33.629 mrtvih, v Vietnamu pa so nedavno že presegli to število. To so po prvi in drugi svetovni vojni največje vojne izgube Američanov.

Madžarsko ministrstvo za zunanje zadeve je bilo pooblašeno, da v imenu držav varšavskega sporazuma, izroči evropskim vladam »poziv narodom Evrope«, ki ga je nedavno sprejel na budimpeštanskem zasedanju politično-posvetovalni odbor varšavskega sporazuma. Gre za to, da bi sklicali vseevropsko konferenco in na njej razpravljali o aktualnih problemih Evrope, zlasti o njeni varnosti. Na Zahodu so do te pobude dokaj rezervirani. Britanski obrambni minister je celo mnenja, da kaže spopad med SZ in Kitajsko posušanje sovjetskega pritiska za zahodno Evropo.

V Peking se je začel deveti kongres KP in sicer za zaprtimi vrati. V skupinah so razpravljali o političnem poročilu, ki ga je v imenu CK KPK prebral podpredsednik KP Lin Piao. To je edina podrobnost, ki je znana doslej o delu kongresa. Razen tega je le pekinška televizija pokazala nekaj slik iz kongresne dvorane in sicer, kako Mao Ce Tung odpira kongres in kako Lin Piao sede in v vojaški uniformi bere poročilo.

Alojz Vindiš - Dunda - kandidat za zveznega poslanca

Pred volitvami, ki bodo 13. aprila letos sem obiskal ALOJZA VINDISA-DUNDO, ki kandidira v občinah Maribor, Radlje ob Dravi, Dravogradu, Ravnah na Koroškem in v Slovenjem Gradcu za poslanca zveznega zbora družbeno politične skupnosti. To je v 62 volilni enoti.

ALOJZ VINDIS-DUNDA rojen 1926 sin železničarja, pravnik zaposlen na UVJ Maribor je sodeloval z NOV od 1942. leta. Prostovoljno pa je stopil spomladi 1943 kot 16-letni mladinec med borce Pohor-

ske čete. Bil je polit. delegat, komisar čete, pomoč. komisarja bataljona in pom. komisarja XI. SNOUB Miloša Zidanšca — Pohorske brigade. Do leta 1951 je v JLA opravljal razne dolžnosti in v vojni industriji. Potem je bil premeščen v Sekretariat za notranje zadeve SR Slovenije in je služboval v Murški Soboti in od 1954. leta dalje v Mariboru. Je predsednik odbora Pohorske brigade in je razvil obsežno dejavnost povezovanja tradicij NOB z mladino. Posebne zasluge ima pri prenašanju tradicij na tabornike. Prav z njegovo pomoč-

jo so ustanovili posebno enoto, ki je prevzela ime po brigadi. Borci Pohorske brigade radi imenujejo to svojo enoto kot mlado brigado. O njihovih uspehih so pisali dnevni časopisi in tudi naš časopis je o tem že poročal. Zdaj se pripravljajo na proslavo 25-letnice ustanovitve Pohorske brigade in Vindiš je glavni pobudnik tega praznovanja. Je tudi marljiv družbeno politični delavec zlasti na terenu Jožice Flander, član Mestne konference ZKS Maribor. Član sekcije za delo z mladimi komunisti, starešina tabornikov in član GO ZB NOV Slovenije.

● Tovariš Vindiš, če boš izvoljen za poslanca povej za kaj se boš v zvezni skupščini najbolj zavzemal:

»Predvsem za čim temeljitejšo uresničevanje programskih izhodišč, ki smo jih sprejemali ob kandidiranju odbornikov in poslancev. V mislih imam dosedanje prakso sprejemanja raznih resolucij, katerih nam ne primanjkuje, medtem ko jih uresničujemo počasi in neučinkovito. Neučinkovitost pri uresničevanju raznih sprejetih programov pa odpira nove probleme in ustvarja politično nezadovoljstvo na terenu. Novoizvoljeni odborniki in poslanci bodo morali zahtevati in zagovarjati še bolj kot doslej doslednost in odgovornost na vseh področjih dela. Takšno stališče mora biti posebno prisotno nam bivšim borcem, ki se zavemo, da naša narodno osvobodilna borba ni bila samo osvoboditev in izgon okupatorja ampak tudi kovačnica novega človeka z novimi socialističnimi in karakternimi lastnostmi. Prav teh lastnosti vedno bolj primanjkuje pri raznih delavcih na delovnih mestih.«

● Dovolj, katerim problemom bi dal prednost pri njihovem reševanju?

»Kljub temu, da se bo novoizvoljena zvezna skupščina spoprijela z mnogimi problemi, bi dal prednost zaposlovanju mladih ljudi, ureditvi pokojninskega zavarovanja in razvoju dolgoročnega programa našega kmetijstva. Potem bi jasneje vedeli kakšnega kmetijskega proizvajalca in proizvodnjo potrebujemo. Tako bi tudi mladi na vasi imeli pred seboj jasnejšo perspektivo o svoji prihodnosti.«

● Ali si kot kandidat obiskal vse kraje tvoje volilne enote?

»Vseh res ne. Volilna enota v kateri kandidiram je zelo razsežna, pa tudi časa je bilo malo. Poiskusi bom sedaj nadoknaditi. Zelim se predstaviti vsem volilcem.«

● Kako ocenjuješ izvolitev za poslanca?

»Izvolitev za poslanca je prav gotovo veliko zaupanje volilcev. Zlasti še danes, ko imajo občani možnost, da lahko za eno poslansko mesto izbirajo med dvema kandidatom. Poleg mene se kandidira dosedanj zvezni poslanec Marjan Dajčman.«

● In kakšna je tvoja osebna želja?

»Moja osebna želja je, v kolikor bi bil izvoljen, da bi tisto, kar smo že v času vojne pripovedovali ljudem lahko tudi uresničili. Danes nam kmetje, ki so med vojno bili naša glavna opora sedaj upravičeno očitajo, da nanje popolnoma pozabljamo. Na to ne bi smeli pozabiti borci-kandidati, ki bodo izvoljeni. Morali si bodo prizadevati, da bi že v tej mandatni dobi rešili vprašanja kmetov-borcev.«

Dragi tovariš Vindiš! Borci ti želimo volilne zmage.

D. MIKLAVEC

STANOVANJSKA PROBLEMATIKA

Vsi ugovori so utemeljeni, pa vendar...

Tretja skupščina ZZZB NOV Slovenije je za nami, toda problemi, ki so jih delegati v svojih govorih nakazali, so ostali — in ni ravno malo nakazanih zadev, ki jih bo še treba urediti. Med take sodi vsekakor tudi stanovanjska problematika udeležencev NOB.

Poročilo o uspehih štiriletnega urejanja stanovanjskih zadev borcev, ki ga je republiški odbor ZZZB NOV pripravil za svojo tretjo skupščino, je obširno in pestro. Predvsem ti vzbude pozornost na eni strani nenehne spremembe zadevne zakonodaje, na drugi pa vsestransko prizadevanje republiškega odbora ZZZB NOV in drugih pristojnih faktorjev, da bi se učinkoviteje urejale stanovanjske zadeve borcev.

Do vključno leta 1968 se je na republiški odbor ZZZB NOV Slovenije obrnilo z raznimi pritožbami v stanovanjskih zadevah 3.310 udeležencev NOB. Od tega za dodelitev posojila 2.272 borcev, osebno pa je dnevno prihajalo po 5 do 10 članov po informacije ali po pomoč pri urejanju stanovanjskih zadev.

V zadnjih štirih letih po II. skupščini ZZZB NOV Slovenije so ukinili občinske stanovanjske sklade. Uveden je bil štiriodstotni prispevek za graditev stanovanj, a v tej zvezi so sprejeli tudi odlok o 20 odstotnem delu sredstev zbranih s prispevkom za graditev stanovanj za udeležence NOB.

Pričakovati je, da se bo do konca leta 1969 iz tega prispevka zbralo 140 milijonov dinarjev teh sredstev. Toda spričo tega, da je po najnovejših podatkih še 14.698 neurejenih stanovanjskih zadev udeležencev NOV, so ta sredstva absolutno premajhna. Za ureditev vseh teh primerov bi namreč bilo potrebnih približno 438 milijonov dinarjev. Toda iz štiriodstotnega prispevka se bodo sredstva zbirala samo do konca leta 1969. In nič več. Za urejanje stanovanj udeležencev NOB jih bo torej samo 140 milijonov dinarjev.

Kje dobiti še nadaljnjih 298 milijonov?

Predlog za delitev sredstev, ki

ga je komisija za vprašanja borcev NOV poslala vsem občinskim skupščinam in odborom ZZZB NOV, je vzbudil veliko nejevolje, zato so protesti proti načinu delitve kar deževali. Večina občinskih odborov ZZZB NOV je svoje proteste poslala naravnost komisiji. Tudi naše uredništvo jih je prejelo iz Kočevja, Konjic, Gorenjske, iz Maribora in Jesenice. V vseh teh dopisih pišejo o krivici, ki jim je s predlagano razdelitvijo povzročena. Ob tej zadevi so se v svojih govorih zadržali tudi nekateri delegati na skupščini ZZZB NOV Slovenije.

Vsi protesti so vsestransko utemeljeni in za nobenega ni mogoče reči, da ni upravičen. In verjetno je bil prav to razlog, da je komisija za vprašanja borcev NOV popravila svoj prvotni predlog o dodelitvi sredstev, ki je priloga k odloku o načinu in pogojih za uporabo sredstev zbranih s prispevki za graditev stanovanj za udeležence NOB.

Odlok še ni sprejet. Toda verjetno tudi z izvedenimi spremembami ne bodo občinski odbori ZZZB NOV zadovoljni, kajti sredstev, potrebnih za dokončno ureditev zadev, jim ne more zagotoviti 140 milijonov dinarjev pač ni mogoče razdeliti tako, da bi pokrili potrebo po več kot 438 milijonih dinarjev.

Spričo tega — in če še upoštevamo, da je v štirih letih bilo v Sloveniji urejenih 4.162 stanovanjskih primerov borcev in invalidov NOV — kaže, da bo treba na občinah ponovno ustanoviti posebne sklade za dokončno ureditev stanovanjskih zadev udeležencev NOB.

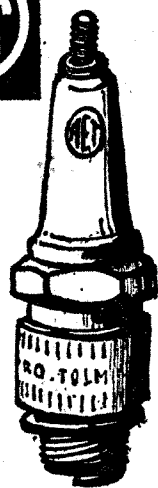
Pri vsem tem pa ne gre prezreti, da je republiški odbor iz svojega stanovanjskega sklada (sredstva dodeljena od jugoslovanske loterije) v zadnjih štirih letih večino razpoložljivega denarja 9.750.000 dinarjev uporabil za individualno kreditiranje popravil stanovanj kmetov borcev NOV. Ta sredstva je dodeljeval občinski skupščinam s pogojem, da so najmanj toliko v isti namen prispevale tudi

same.

Tudi letos bodo v smislu sklepa III. skupščine ZZZB NOV Slovenije pod enakimi pogoji razdeljena sredstva iz tega sklada manjšemu številu občin kot doslej. To pa zato, da bodo tiste občine, v katerih je največ kmetov borcev NOV, dobile na voljo več sredstev, in bodo tako uspešneje urejale njihove pereče stanovanjske zadeve.

Ob vseh teh ugotovitvah se nam nehotе vsiljuje vprašanje kako daleč smo še od dokončne ureditve te pereče zadeve?

V. M.

AVTOELEKTRO
TOLMIN

nagrajuje kupce svojih vžigalnih svečk. Informacije dobite v vseh prodajalnah avtomateriala

Besede naših dopisnikov

Letna skupščina ZB v Semedeli

Pred kratkim je bila v nabito polni dvorani v Semedeli letna skupščina ZB za območje novega stanovanjskega naselja Semedela, kjer živi več kot 400 borcev! Iz poročila predsednika ZB Staneta Čičigaja je bilo moč razbrati, da je bila dejavnost organizacije v minulemu letu izredno živahna. V razpravi, ki je sledila, so člani ZB podprli prizadevanja krajevnega združenja SZDL, da bi čimbolj uspešno opravili bližnje volitve, prav tako pa že sprejete programe krajevnega združenja, ki si prizadeva urediti to in ono v novem naselju. V zvezi z urejanjem stanovanjskega vprašanja so bili mnenja, da bi stanovanja dobili tisti, ki nanje čakajo že vrsto let. Pri tem naj bi bolj prizadevno sodelovale gospodarske organizacije, skupščina občine Koper pa naj bi borcem dodeljevala zemljišča tudi za osebno gradnjo. Letos se bodo udeležili partizanskega zborovanja ob odkritju spomenika padlim borcem, ki bo 27. aprila v Šmarjah in proslave, ki bo oktobra ob 25-letnici prvega zasedanja okrajnega odbora Lopar ter priredili že tradicionalno praznovanje ob dnevu borca. Dalje so se pogovorili o razširitvi otroškega varstva, o vprašanju prostorov za družbeno-politične potrebe za več kot šest tisoč ljudi, o ureditvi komunalnih naprav itd.

Po končani skupščini so priredili tovariški večer, ki je zelo lepo uspel.

A. K.

V Šentvidu so zborovali

V navzočnosti zastopnika občinskega odbora ZZB Ljubljana-Siška, tovarišice Marjane Drakslerjeve, so se zbrali na redno letno skupščino borci in invalidi Združenja iz Šentvida pri Ljubljani. Združenje šteje 448 članov in

članic. Lani so odkrili spominsko ploščo 76 padlim borcem ob spomeniku talcem, priredili tovariško srečanje na Rašici, nadalje so skupaj praznovali 8. marec, 29. november in dan JLA. Odbor je tudi dal predlog za poimenovanje ulic po padlih borcih.

Uspešno so delovale tudi komisije. Komisija za razvijanje tradicij je imela tesne stike s tremi šolami, ki so na območju Združenja. Učenci in dijaki so sodelovali pri raznih proslavah.

V razpravi so se sukali okoli upokožitev in skrajšane delovne dobe, stanovanj, popustov invalidom pri mestnem prometu, delu članov v samoupravnih organih, stanovanjskem vprašanju, obnašanju nekaterih mladincev itd.

Lepo je bilo slišati da ZB skrbi za svoje bolne in onemogle člane. Hodijo jih obiskovat na dom ali v bolnišnico in se jih spominjo s kakim darilom.

Ob koncu so izvolili 23 članski odbor, ki bo vodil Združenje v naslednji mandatni dobi. Za predsednika je bil znova izvoljen Slavko Tekavčič.

Vilko Kolar-Domen

Skupščina borcev v Murski Soboti

Dne 20. marca je bila v Murski Soboti redna letna skupščina Združenja borcev. Iz skrbno sestavljenega poročila predsednice Štefke Berglez je bilo moč razbrati, da je bilo v minulemu obdobju marsikaj storjenega in da večina borcev z dejanji dokazuje, da je njihova organizacija pomemben družbeno-politični dejavnik v naši družbeni skupnosti. Tako so mnogi murskosobotski borci prizadevno prenašali tradicije narodnoosvobodilnega boja, obiskovali mladino po šolah, sodelovali pri organizaciji številnih proslav in storili vse, kar je bilo v njihovi moči, da so naposled le uresničili idejo o podelitvi domičila Prekmurski partizanski četi in Prvi prekmurski brigadi. V minulemu letu so izdali dve pušljkici in sicer zbornik »Umirali so v boju za svobodo« ter brošuro o bojni poti obeh prekmurskih partizanskih enot. Skupno z občinsko skupščino so si prizadevali, da bi bila vsa spominska obležja skrbno vzdrževana. Težave imajo le z vzdrževanjem spomenika zmage v Murski Soboti, tega osemnajst metrov visokega giganta, pa čeprav so do sedaj vložili v ta namen že težke milijone. Tudi na otroke padlih borcev niso pozabili. Od 41 otrok je danes zaposlenih že 39, dva pa še študirata in prejmeta denarno podporo. Vsako leto na Silvestrovo priredijo v prostorih občinske organizacije sprejem za otroke padlih in po vojni umrlih udeležer-

cev revolucije in jih obdario. Predlog obračuna za letošnje priznavalnine socialno šibkim članom pa znaša 73.000 dinarjev! Ob dnevu ženskega obiščejo partizanske matere in jih prav tako obdario. Pri popisu podatkov o stanovanjskih težavah borcev so ugotovili, da je nerešenih še 63 stanovanjskih vprašanj, le-ti pa niso pereči primeri.

Skupščina je brez dvoma uspešno in obračun enoletnega delovanja murskosobotske borčevske organizacije je več kot zadovoljiv, za kar gre posebno priznanje predsednici Štefki Berglez in tajniku Milošu Eržen.

Jože Janež

Kanomeljci se spominjajo...

Malokateri kraj je dal v zadnji vojni toliko žrtev, kot jih je dala Kanomeljska dolina pri Spodnji Idriji. V tej dolini se sicer niso zadrževale večje partizanske enote. Tu ni bilo hujših bojev, vendar je ta kraj plačal visok krvni davek.

Iz Kanomlje je odšlo v partizane 18 mladih fantov in moč je 10. decembra 1942. Ta dan so se zbrali v Sinkovčevi bajti ter od tu odšli v Žirovčkov planino, kjer je bila 16. decembra 1942 ustanovljena II. trnovska četa. Od takrat naprej pa so še vedno odhajali v partizane. Tako je dala Kanomeljska dolina 140 borcev. Ta dolina je bila okupatorju trn v peti. Čimbolj se je bližal konec vojne, huje je sovražnik pritiskal na civilno prebivalstvo v Kanomljah. V marcu 1945 so Nemci in njihovi hlapci pričeli vse pogostejše vpadi v te kraje. Dne 23. marca 1945 je večja skupina Nemcev prišla do domačije v Zličniku. V tej hiši je bilo nekaj partizanov, ki pa so se še utegnili umakniti v gozd. Zato pa se je nemška soldateska znesla nad družino. Kaj vse so Nemci počeli s to družino, nihče ne ve; sosedje so slišali le grozne krike. Domačijo so Nemci požgali; v ognju pa so našli smrt 4 otroci in 3 odrasli. Prav tiste dni so požgali domačijo v Lebanovšu, kjer so v ognju zgorele tri sestre.

Višek grozodejstva pa je doseglo divjanje okupatorskih zločincev dne 1. aprila 1945. Zažgali so domačijo v Belabrdu, kjer je v hiši zgorela 3 članska družina. Tem pa ni zadostovalo le ta zločin. Zažgali so še domačijo v Brdu. Tu je zgorelo 5 otrok in štirje odrasli. Gospodarja pa so odpeljali s seboj in ga potem nedaleč od hiše ustrelili.

Ponekod so domovi vstali iz ruševin, drugod pa so ruševine nima priča pred 24 leti storjenega zločina nad nedolžnimi otroci in starčki. Spominske plošče

z vklesanimi imeni žrtv pa bodo še poznim rodovom pričale o strašnem trpljenju slovenskega naroda tudi na tem koščku naše domovine.

V Konomljah je bilo požganih 8 domačij, 55 pa je bilo človeških žrtv. Vsako leto se Konomeljci spominjajo groznega 1. aprila 1945.

J. J.

Zbor borcev za severno mejo v Sevnici

V nedeljo, dne 23. marca, so se zbrali v sejni dvorani občinske skupščine Sevnice možje visokih starostnih let. To so bili nekdanji borci, ki so se v usodnih časih naše narodne zgodovine, v letu 1918, znašli v vojaških oblekah ter odhiteli zavarovat našo severno mejo. V sevnški občini se je prijavilo 52 nekdanjih borcev, od katerih se je občnega zbora udeležilo kar 415, medtem ko se jih je 7 opravičilo zaradi bolezni in visoke starosti.

Občni zbor so poleg zastopnikov republiškega odbora počastili s svojim obiskom predsednik skupščine občine Sevnice, načelnik službe za varstvo invalidov ter referentke tega oddelka občine. Po poročilih zastopnika pripravljalnega odbora tov. Irgoliča je poslal poročilo o namenu in delu zveze tajnik rep. odbora, nato je povzel besedo predsednik skupščine občine tovariš Volan, ki je v daljšem nagovoru prikazal dejavnost občine na vseh področjih, pri tem pa poudaril, da pri delu za dobrobit občine sodelujejo možje, ki so se pred dobrimi 50 leti borili za našo severno mejo, pa so vzlic visoki starosti še vedno pripravljeni po svoji moči pomagati tam, kjer se kaže potreba. Nekdanji borci za severno mejo so z navdušenjem sprejeli besede priznanja svojega predsednika občine ter izjavili, da bodo tudi v bodoče radi pomagali pri delu za dobro svojih soobčanov.

Borci so si nato izvolili svoj odbor, ki se je nato na prvi seji že konstituiral in s tem pokazal, da bodo uresničili obljubo, po kateri nova zveza ne bo samo na papirju, temveč živa vez med nekdanjimi borci in družbeno-političnih organizacijah na terenu.

F. K.

Kot večja družina

Kot nekoliko večja družina so se člani združenja VVI Milan Česnik iz ljubljanske občine Vič-Rudnik zbrali na svoji redni letni skupščini. Sedemindesetdeset članov šteje ta organizacija, a precej jih je starih in bolnih, pa se niso mogli vsi udeležiti letnega sestanka.

Zbrane so pozdravili predstavniki občinskega odbora ZZB ter ZB in RK iz krajevnih skupnosti.

O pomoči članom, o povezanosti z drugimi organizacijami krajevnih skupnosti in o delu odbora je

bilo govora v poročilu. Toda zbrani člani ZVVI so se mimo tega pogovorili še o izdatni pomoči občine borcem in invalidom, o zdravljenju invalidom, o potrebi zdravilišča za invalide na Gorenjskem, o novostih iz invalidske zakonodaje, o medsebojni pomoči in o družabnem življenju članstva, pa tudi o prihodnjih nalogah odbora.

Po končani skupščini, ki je bila v Zavodu za slepo in slabovidno mladino, so člani ostali še na skupni večerji in beseda je stekla še o tem in onem tudi iz njihovega privatnega življenja.

V. M.

Združitev dveh združenj v Kranjski gori

Pred kratkim je bila v Kranjski gori redna letna skupščina Združenja borcev. Navzoči so bili tudi borci iz Gozd-Martuljka in Srednjega vrha, kjer je bilo prej samostojno združenje, zdaj pa so se priključili združenju v Kranjski gori.

Kranjska gora je na meji dveh sosednjih držav, zato je delovanje Združenja borcev še posebno pomembno. Sicer pa ima Kranjska gora in širša okolica specifičen problem. Znano je, da so bile prizadete v povojnem obdobju raznim ljudem krivice, med njimi tudi članom ZB. To boleče vprašanje je bilo že večkrat na dnevnem redu borčevskih organizacij, vendar nihče ne vidi izhoda, kako stare krivice popraviti. Na skupščini so izvolili komisijo, ki bo zbrala potrebne podatke in jih posredovala občinskemu odboru ZZB NOV Jesenice. Po vojni so kranjskogorci postavili s lastnimi sredstvi spomenik padlim borcem, domačinom. Ko so delavci urejali parkirni prostor pred novim hotelom Prisank, so spomenik prestavili pod kap sosednje hiše (za čuda, po nalogu tedanje občinske skupščine in brez vednosti takratne krajevnega organizacije). Na splošne proteste borcev in drugih domačinov, so spomenik prestavili v vrt vile »Olgaja«, kjer zapuščen čaka »usmiljenja«. Občinska skupščina je pred leti, ko je ukazala prestaviti spomenik, obljubila, da bodo nakasneje v petih letih postavili drugo spominsko obležje. Dalj od obljube pa še nismo, čeprav so leta že minila.

Na skupščini so sklenili, da bodo letos maja skupno s krajevno skupnostjo in drugimi organizacijami dostojno praznovali krajevni praznik, ki domačine spominja na množično izselitev maja 1941. leta.

JOŽE VIDIC

Milijon za borce

V podjetju Kovinoplastika Lož so sklenili, da bodo tudi letos prispevali Združenju borcev Loška dolina milijon starih dinarjev. Le-tega naj bi organizacija razdelila kot pomoč socialno šibkim in bolnim članom ZB ob dnevu borca.

S. B.

Poziv borcem 14. divizije

Pozivamo vse udeležence pohoda 14. divizije na Stajersko, da sporočijo svoje točne naslove. Ti so nam potrebni, da lahko vsem živim udeležencem pošljemo spominsko darilo za 25-letnico pohoda.

Odbor 14. divizije pri Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije Ljubljana, Beethovnova 10

Ob tabornem ognju

Ob srečanju na Planici

V soboto, 29. marca, je bila na Planici, nad Zabnico na Gorenjskem spominska svečanost ob 27. obletnici, od kar je tam (27. marca 1942. leta) v hudem neenakelem boju z Nemci padlo 17 tovarišev, med njimi tudi narodni heroj Stane Žagar. O tem dogodku je govoril sedanjí podpredsednik IS Slovenije Vinko Hafner, takratni politični delavec, ki bi bil takrat, ne vedoč za ta tragični dogodek, skoraj padel Nemcem v roke.

Za letošnje kisle pomlad je bil dan kot naročen — lep, sončen. Zato je bila tudi udeležba velika. Prišli so ljudje iz Kranja in iz bližnjih vasi Zabnice in Bitnja, kjer imajo krajevni praznik posvečen temu dogodku. Vse je presunil in ganil skrbno pripravljeni in lepo izvedeni program učencev osnovne šole iz Strazišča. Najbolj pa se je množica razvnela, ko sta bila povabljeni na oder edina še živeča borca, ki sta se takrat skozi točo nemških švinčenk pretolkla živa, dasi ranjena: Stane Kersnik-Jelovčan in Franc Drobnič iz Javornika. Pionirji so jima poklonili cvetje ter ju pozdravili s tako prisrčnostjo in spoštovanjem, da je ganilo vse navzoče.

Zatem se je slovesnost spremenila v tovariško srečanje. Oba preživela borca, Kersnik in Drobnič, sta obujala spomine na tiste dni. Mnogi njuni soborci, zlasti pa mladi, so spremljali vsako besedo.

Se nekaj je bilo značilnega na tisti slovesnosti. Štiri kmetije, ki so tam, so se ob tej priliki spremenile v gostoljubna gostišča. Po vežah, sobah in kuhinjah so pospravili, počistili in uredili mize. Kakih 150 obiskovalcev, v glavnem borcev, je lahko posedlo in bilo tudi postreženo. V vsaki hiši so imeli dovolj svežega domačega kruha, suhih klobas, zaseke, orehov in seveda tudi žganja, mošta itd. Mlada Metka pri Brnčku mi je »zaračunala« kopito kruha z debelim nadevom okusne zaseke »celih« 50 dinarjev, seveda starih. Podobno je bilo tudi v drugih hišah. Domačini, čeprav bi morali tako rekoč prodajati, so stvar vzeli morda celo preveč po partizansko in hoteli oživet tisto razpoloženje, kot je bilo nekoč. Obiskovalci so bili zelo veseli takega domačega srečanja in postrežbe.

Ob tem pa se poraja misel, kako take in podobne oblike uvajati tudi drugje. Zlasti v letošnjem letu, ko bo po vseh naših krajih toliko raznih srečanj, večjih in manjših prireditev v okviru 50-letnice KPJ. Nastop gostinskih podjetij z puli in podobno se ponekod ne obnese, ne nudi tistega razpoloženja kot obisk pri ljudeh v hišah.

Morda primera Planice ne gre posploševati, kajti tam je šlo za poseben primer, ker so se organizatorji lahko naslonili na prirojeno gostoljubnost domačinov, na obisk številnih borcev, ki jih poznajo. Vendar pa so take oblike gotovo možne tudi drugod.

K. MAKUC STANE KERSNIK in FRANC DROBNIC

Iz zgodovine revolucije in ljudskega odpora

V Jurklošter brez strela

ČETRTI junijski dan 1944. je sijal v soncu nad Kozjanskim gričevjem. Tam je bila pokrajina, kjer so se tedaj lahko že sprostiti ljudje, ki niso klonili pred zavojevaleci. Partizani Kozjanskega odreda so bili nemirni in razigrani v Lahovem grabnu. Izvojevali so že vrsto zmag na poteh, iz zased, toda to ni bilo dovolj. Nemci so še čepeli v utrjenih postojankah na Planini, v Zagorju, v Jurkloštru, v Slivnici. Kozjanski partizani pa so se že ves čas gibali na območju Gračnice, Lokavca in Lisce, pa jim je, razumljivo, postojanka v Jurkloštru bila prvi trn v oči.

Tisti čas se je odredno vodstvo ustavilo na okrožnem centru pri Ribnici in prav tam so temeljiteje razmislili, kako bi odstranili jurkloštrsko sovražno postojanko. Terenci so poskrbeli za točne podatke, zlasti pa je koristilo še obvestilo slovenskega policaja, ki so mu med partizani rekli Cene. On je namreč trdil, da ponoči ne bi mogli zavzeti žandarmerije. In res! Kmalu popoldne je krenil 1. bataljon Kozjanskega odreda pod vodstvom komandanta Janoša in politkomisarja Džorža proti Jurkloštru, medtem ko je 3. bataljon krenil v zasedo, da zavaruje področje Voluša in zapre cesto Planina-Rimske Toplice.

Sredi toplega junijskega dne so Janoševi borci prispeli v Jurklošter. Prav nič niso pomišljali, Janoš je skoraj predrzo na čelu skupine zdrvel v juriš na postojanko, kjer presenečeni nemški žandarji niti za orožje niso uspeli zgrabit. Preplašeni Nemci niso oddali niti enega strela, šestnajst žandarjev je dvignilo roke. Partizani so jih spravili v prednjo sobo. Med ujetniki je bil tudi Slovenec Cene, ki je tako dobro sve-toval dnevni napad. Predvideval je samo, da bi se utegnil žandarmerijski poveljnik odločnoje upirati, toda tudi on je bil brez moči.

»Tako, zdaj pojdete z nami«, je ujetim žandarjem sporočil Janoš.

»Kaj bo z vami, bodo odločili v štabu!« Nemci so sklanjali glave in stali kot preplašene putke. Noben se ni upiral.

Borci so stikali za orožjem in zaplenili šeststirideset karabink, štiri hitrostrelke, puškomitraljez ter večjo količino nabojev in žandarmerijskih uniform. Partizani so se vračali z ujetniki in plenom ter se razigrani ustavili v gostilni, kjer je gospodinjala Regvartova Dragica. Tu so se borci malo odpočili, medtem pa jih je povabil v svojo trgovino še Trupej, da so si lahko zbrali blago, ki so ga najnujnejše potrebovali.

Tako so borci Kozjanskega odreda uničili prvo sovražno postojanko. Čeprav je zmaga bila izredno lahka, je vendar bila velikega pomena. Prav gotovo ne bi šlo tako gladko, če ne bi bil s partizansko obveščevalno službo povezan še žandan Zvegljč. Ujel so skoraj vse, šele naknadno so ugotovili, da je ušel tisti nemški žandar, ki je rad zahajal vasovet k nemški učiteljici. Kakor hitro so partizani odšli, sta z učiteljico pobegnili proti Rimskim Toplicam.

Tretji bataljon ni dočakal Nemcev, ki bi prihajali jurkloštrski postojanki na pomoč. Tudi naslednji dan ni bilo nikogar. Partizani so ujet žandarje pridržali do drugega dne. Samo dva med njimi sta imela krvave roke, drugim tega ni bilo mogoče dokazati, ker si jih vsaj na tem področju niso okrvavili. Žandarji niso mogli verjeti, da lahko svobodno odidejo, ko so jih partizani spustili proti Zidanemu mostu. Na obrazih so se mešali izrazi veselja in nezaupanja. Težko so si predstavljali, da bi jih »zloglasni banditi«, kot so zmeraj govorili o partizanih, lahko tako mirno pustili živeti. Z negotovimi koraki so stopili na pot in se preplašeno in radovedno ozirali, kot bi vsak trenutek pričakovali, da bo izza grmovja zadržala strojnica. Borci pa so se smejali, samozavestno in z zado-

ščenjem, ko so končno mogočnemu sovražniku lahko dokazovali, da so resnični borci, ki vedo, da se bijejo še za dosti več, kot samo za golo življenje, da kaznujejo samo zločince, nikakor pa se nočejo maščevati nad ljudmi samo zato, ker tiče v zasvoženi nemški obleki. Zasluženo plačilo sta sprejela le zagrizeni domači orožnik Zupanc in neki fanatični hitlerijanec.

Po uničenju jurkloštrske postojanke je praktično bila osvobodena vsa dolina od Rimskih toplic do Planine pri Sevnici, kjer so bila naselja Gračnica, Razbor, Lokavec in Jurklošter. Tu so se Nemci odslej prikazali samo še ob večjih vpadih na Kozjansko, sicer pa je bilo konec njihove vladavine. Takoj se je razvila nova ljudska oblast. Na Henini je kmalu po osvoboditvi Jurkloštra bil širši sestanek, kjer so izvolili krajevna narodnoosvobodilna odbora za Henino in Jurklošter. Na Henini je bil tako izvoljen prvi KNOO na Kozjanskem, ki mu je predsedoval kmet Silvester Pompe. Učiteljica Ivica Tampus je prevzela tajniške posle, medtem ko so bili kot člani izvoljeni še kmetje Anton Bobovečki, Helena Kozmos, Marija Cesar, Ferdinand Spitalar ter dekletki Emica Petan in Marija Sajti. Seveda, so si uredili tudi prve uradne prostore in to v leseni baraki, ki je bila namenjena za strojno postajo. Take barake so postavljali Nemci po vaseh, da bi v njih spravljali traktorje in kmetijske stroje. Stala je prav blizu ceste, ki pelje od Jurkloštra proti Loki. To naj bi torej bil prvi uradni sedež heninskega KNOO in obenem tudi prvi uradni sedež prvega KNOO na Kozjanskem. Povedati pa moramo še to, da se je KNOO v baraki poredko sestajal, rajši se je zatekal na seje v bližnje šolske prostore, ki so bili lepši in tudi primernejši.

Jurkloštrskemu KNOO je predsedoval kmet Franc Horjak, Fran-

ou Trupeju so bili zaupani tajniški opravi, izvoljeni pa so bili še mesar Jože Zvegljč, Alojz Kozmos, Angela Jančič, Milan Pompe ter Miha Vrečko. Na osvobojenem področju, lahko bi rekli mali jurkloštrski republikli, se je junija 1944 začelo novo življenje. Sovražnik je bil pregnan, toda spremeni-li so se tudi odnosi med ljudmi, tisto staro izpred vojne se ni več povrnilo. Tovariš Pavle Baloh-Peter pripoveduje v nekih svojih spominih o »jurkloštrski republikli«:

»Zelo prijetno razpoloženje je bilo ob nedeljah. Aktivisti so se lepše oblekli in uredili ter odhajali na vas med ljudi. Ob nedeljah so prihajali na obiske tudi poznani iz centrov, da vidijo, kakšno je življenje v naši republikli. Še posebej jih je zanimalo, kako je pri nas, ker so Nemci razširjali propagando, kako pobijamo ljudi in uničujemo kmečko imetje. Prav zares je bilo neverjetno veliko obiskov ob nedeljah na Henini, Polani, Jurkloštru, Lahovem grabnu in drugod. Veliko jih je prihajalo iz radovednosti, da vidijo partizane. Nekateri so bili mnenja, da smo videti kot divji možje, če smo že tako dolgo po gozdovih, pa so

bili prav začudeni, ko so nas videli umite, obrite, postrizene, obute in oblečene. K nam pa so prihajali zlasti še tisti, ki so se odločili, da stopijo v partizanske vrste. Tu so dobili zvezo z odredom.«

Z osvoboditvijo Jurkloštra je Kozjansko dobilo dobro jedro za razvoj narodno osvobodilnega boja. V tistih dneh se je tudi sam Kozjanski kodred okreplil saj je štel že okoli 200 borcev. S pritokom novih se je odred razširil na tri bataljone. Ze nekaj dni po padcu Jurkloštra je bil na Marofu osnovan III. bataljon Kozjanskega odreda, ki mu je poveljeval Franc Godler-Blisk. Za svoj krst je tretji bataljon že naslednji dan uspešno vpadel v tovarno kopit v Smarju pri Sevnici.

Tako se je junija 1944. sprožil široki plaz uspešnega pohoda Kozjanskega odreda; omahnile so sovražne postojanke v Slivnici, Zagorju, Planini, poleg vaških odborov OF pa so se zdaj naglo in uspešno razvijali KNOO »jurkloštrska mala republika« pa je širila svoje meje, dokler se ni zliła z ostalimi osvobojenimi področji v svobodno domovino.

R. L. SOTELSKI

Savinjčan - prvoborec v Srbiji

Savinjska dolina se ponaša s še enim narodnim herojem — Konradom Zilnikom, ki pa je že nekaj let pred okupacijo Jugoslavije živel v Srbiji. Tam se je tudi boril in tam je padel, zato v svoji domači dolini skorajda ni znan. Vendar je spomin nanj treba osvežiti tudi tukaj pri nas, saj tega je vreden v največji meri.

Konrad Zilnik se je rodil 16. februarja 1919 v Kaplji, ki je vas ob glavni cesti med Zalcem in Vranskim. Verjetno je bil med mladinci, ki jih je zbiral Slavko Slander. Drugi podatki o njem so pomanjkljivi, točno pa je ugotovljeno, da je delal v tovarni usnja v Nišu in l. 1937 postal član komunistične partije. L. 1939 je bil med voditelji tamkajšnjega delavskega štrajka.

Kot član okrožnega komiteja KP v Nišu je že v prvih dneh vstaje l. 1941 stopil v topliški odred s partizanskim imenom Slobodan. Organiziral je več partizanskih enot v niškem okrožju in Toplici. V akciji svojega odreda na Zitoradju je bil ranjen.

Po boju na Jošanici je ozrenski bataljon bil zelo oslabiljen, izgubil je tudi ves komandni kader. Tedaj je Zilnik prevzel nalogo, da preživeli tovarišim obnovi bojno moralo, njihovo enoto pa dopolni z novimi borci. V tem prizadevanju je hitro uspel, saj je znal zbuhati zaupanje s svojo osebo hrabrostjo in požrtvovalnostjo ter zgledno tovariško skrbjo za vsakega borca. Tudi kot komandant odreda je užival neomejeno priljubljenost med tovariši. Onemogočil je dejavnost četniškega voditelja Milisava Ignjatovića, ko ga je kaznoval za uboje deseterice najboljših borcev ozrenskega in svrliškega odreda.

Zilnik se je v odredu poročil s soborko — partizanko Mašo s pravim imenom Milica Šuvaković, absolventko filozofije in članico KP. Ta se je l. 1942 zatekla v Prokuplje, da bi tam rodila. A po naključju so jo ujeli Nemci. Ker je bila noseča, so jo odpeljali v niško bolnišnico, da bi zastražena tam rodila. Nekaj dni potem, ko je dobila sina, so jo poslali na Bujanj, kjer so Nemci med vojno ustrelili okrog 10.000 rodoljubov — protifašistov. Tu se je namreč njeni tovarišici partizanki Nadi posrečilo prežeti bo-dečo žico, skozi katero je tekel električni tok z visoko napetostjo, in pobegniti. V kazni za to (čeprav bi bili to tudi sicer storili) so esesovci takoj ustrelili petdeset pripornikov, med temi pa je bila tudi Konradova — Slobodanova žena partizanka Maša. Njun otrok je še ostal v niški bolnišnici, kjer so bolničarke lepo skrbale zanj. Da se so mu ime Zelimir, tako je ob njegovem rojstvu

želela dečkova mati. Iz Niša so fanatika nekega dne odnesli naši ljudje, da ga obvarujejo pred sovražnikovo maščevalnostjo, in tako je srečno preživel vojno.

Konec l. 1943 se je glavnina srbskih enot NOVJ borila v Bosni in Sandžaku in je tedaj na terenih Srbije ostalo le še nekaj starejših, vodilnih partizanov. Med temi je bil tudi Zilnik. Vztrajno se je trudil s formiranjem novih partizanskih enot. Njegov odred se je bojeval z Nemci, četniki in Bolgari na Jastrebovi, v Toplici, Crni travi in drugod. V začetku l. 1944 je odšel v pirotsko okrožje. Po uspešno opravljeni nalogi se je marca vračal v niško okrožje, pri tem pa je po izdaji zašel v četniško zasedo. Boril se je do zadnjega naboja. Ranjenega so četniki uje-li in ga po strahotnem mučenju že na pol mrtvega ustrelili.

Konrad Zilnik-Slobodan se je odlikoval v mnogih bojih, zlasti pa v bitki pri Popčici, kjer je bilo ubitih in ujetih nad sto četnikov, in na Belem potoku. Ranjen je bil dvakrat. Med ljudstvom v aleksinskem, sokobanjskem, ražanjanskem, niškem in svrliškem okraju je bil zelo znan in priljubljen. Ob smrti mu je bilo komaj petindvajset let. Za narodnega heroja je bil proglašen 6. decembra 1953.

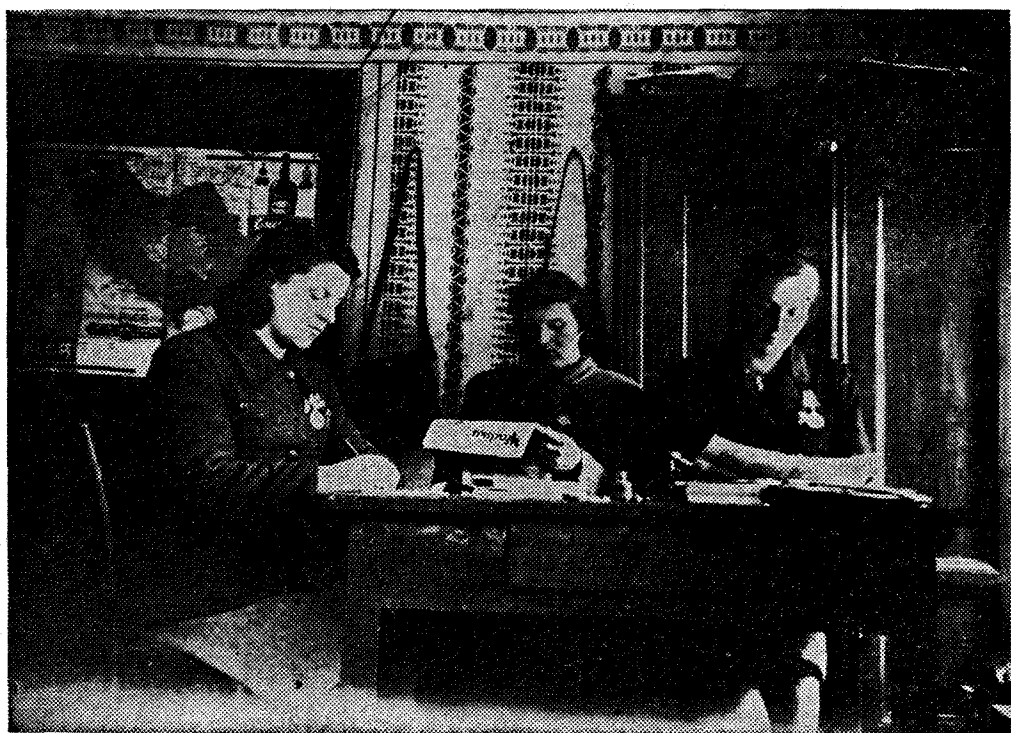
Tako se je za osvoboditev Jugoslavije boril Slovenec — proletarec, ki je na srbskih tleh s svojo krvjo učvrščeval bratstvo in enotnost naših narodov. Pred hotelom »Park« v Nišu stoji danes njegov doprni kip.

Junakov sin Zelimir Zilnik je danes znan kot izredno nadarjen filmski režiser v Novem Sadu in avtor dokumentarnih filmov. Nikoli ni videl svojega očeta, padlega l. 1944, niti matere, ustreljene v dneh po sinovem rojstvu.

V teh dneh se spominjamo 25-letnice smrti zavednega Savinjanca.

(Po raznih virih F. R.)

Fotografija z vprašajem

Vse kaže, da je ujel fotograf v svojo lečo tri tovarišice nekje na varnem osvobojenem ozemlju, najbrž v Beli krajini. Vse nosijo odlikovanja — znak, da je slika nastala po novembru 1944, ko so jih začeli deliti pri nas. Očitno je tudi, da so vse tri tovarišice aktivistke. Toda kako se pišejo, kje so zdaj in točno na kakšni dolžnosti so bile tedaj, kje jih je ujel fotograf na film — to naj pojasnijo bralci, če bodo katero spoznali.

Glede »fotografije z vprašajem« v letošnji 11. številki (19. marec 1969) nam je poslala pojasnilo tovarišica Zora Palčič - Sočenka iz Zagreba. Po njenem je slika nastala zadnje dni oktobra, bolj verjetno pa v začetku novembra 1943 v neki vasi v Brdih, točno v kateri pa ne ve več. Pač pa se spominja, da so slikali pred sediščem okrožnega načelstva Narodne zaščite za Zapadno Primorsko. Fotografija predstavlja obveščevalce Narodne zaščite. Prva z desne proti levi je Mara z Bovškega, druga je Jožica iz vasi Ladra pri Kobaridu, tretja je Zora Palčič. Tovariš sredi slike, ki gleda v nebo ter ima odprta usta, je bil takrat vodja obveščevalnega oddelka okrožnega načelstva Narodne zaščite Saša Marčijan. Žal ji je, da se imen drugih na sliki več ne spominja. Se bodo morda zdaj sami javili?

Pisma uredništvu

Uredimo grobove in spomenike

Po hudi zimi se sneg počasi umika pred spomladanskim soncem. Doğa zima z visokim snegom, ki ga ni manjkalo nikjer, je zapustila hude posledice. Tako je dosti cest, ki so polne jam, veliko polomljenega drevja, celo hiše so se porušile.

Tudi obnovljenim partizanskim bolnišnicam, ki so vse iz lesa, debeli sneg ni prizanesel. Tudi grobovi padlih v bolj nedostopnih krajih so zelo razrahljani, ker jih pred snegom oskrbniki niso utegnili zadosti zavarovati.

Letos praznujemo 50. obletnico ustanovitve ZKJ. Letos bo tudi več proslav obletnic raznih brigad in odredov. Zato je potrebno takoj zdaj začeti z delom in popraviti, kar je popravila potrebna.

Vinko Vitkovič, Novo mesto

Še enkrat: brata so mi zatajili

V rubriki »Pisma bralcev« v »TV 15« št. 9 od 5. marca letos ste objavili pismo Gregorja Zorca iz Slovenske Bistrice, v katerem piše, da na spominski plošči v Begunjah pri Cerknici ni imena njegovega padlega brata. Prav tako trdi, da so na plošči imena takih, ki so se bojevali proti NOV.

Prosimo ga, naj vse take, ki so se bojevali proti NOV, pa so zdaj na spominski plošči, javno imenuje, ne pa da blati vse ZB, lahko pa tudi imena sporoči odboru našega ZB. Pri nas imamo tudi spomeničarje-domačine, ki vedo za vsakega padlega in tudi vpisanega, kje je bil in kako je padel.

Brat Gregorja Zorca Franc Zorc je padel v Bezuljaku kot borec NOV, zato je tudi vpisan v spominsko ploščo. Drugi brat Stane Zorc, za katerega trdi, da je padel kot borec leta 1942, pa je kot nam je znano v prvih me-

secih 1942 zašel na stranske poti in zato ne moremo pojasniti, kako je umrl. Zato ga tudi nismo vključili na ploščo.

Hišo Zorčevih so okupatorji in domobranci resnično izropali, kot piše Gregor Zorc. Toda Gregor Zorc je že pred vojno odšel kot sezonski delavec v Nemčijo in se vrnil leta 1945. Prodal je zemljo in zidove požgane hiše ter se odselil v Slovensko Bistrico. Stavljašče in hiša sta pripadala pokojnemu bratu Francu ter ženi in otrokom in bi bili ti edino upravičeni na pomoč pri obnovi. Družba je otrokom padlega Franca s stipendijami pomagala, da so prišli do poklica.

Če pa tovariš Gregor Zorc želi še kakšna pojasnila, naj se po možnosti zgleda pri odboru našega ZB.

Anton Zgonc

Pojasnilo

V članku »Niti omenili jih nisom«, ki je bil objavljen v 13. številki »TV 15«, je pomotoma navedena I. gimnazija v Ljubljani. Pravilno je: II. gimnazija v Ljubljani.

Odmera novih pokojnin za udeležence NOB

Izvršni svet skupščine SR Slovenije je v marcu sprejel sklep o določitvi osnove za odmero pokojnin borcem NOV.

V prvem členu tega sklepa je rečeno:

»Borcem narodnoosvobodilne vojne pred 9. septembrom 1943 oziroma 13. oktobrom 1943 (76 a člen temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju) in španskim borcem (72. in 234. čl. temeljnega zakona o pokojninskem zavarovanju), ki jim je bila odmerjena pokojnina od nižje pokojninske osnove kot 960 dinarjev, se odmeri nova pokojnina od pokojninske osnove 960 dinarjev.

Pokojnina se odmeri od osnove iz prejšnjega odstavka v odstotku, s katerim je bila borcu določena pokojnina glede na pokojninsko dobo, in se poveča po tretjem odstavku 72 čl. temeljnega zakona o pok. zavarovanju.

V 2. členu navedenega sklepa je določeno:

»Po določbah iz 1. točke tega sklepa se pokojnina določi tudi borcem narodnoosvobodilne vojne in španskim borcem, ki se bodo upokojevali po 1. januarju 1969, če je to zanje ugodnejše.

Pozanimali smo se na republikanskem zavodu za soc. zavarovanje, kdaj in kako bodo nove pokojnine izplačane. Zvedeli smo, da komunalni zavodi za socialno zavarovanje že izpolnjujejo posebna obvestila za vse upokojene udeležence

NOV, ki prejemajo borčevsko pokojnino. V teh obvestilih bo navedeno, koliko bo znašala njihova nova pokojnina.

Novo pokojnino — in ker se sklep uporablja od 1. januarja 1969, tudi razliko med dosedanjim in novo pokojnino — bodo prizadeti udeleženci NOV prejeli skupaj z majsko pokojnino.

Buchenwaldčani!

Dne 11. aprila poteče 24 let, odkar smo se z združenimi močmi rešili sužnosti v taborišču Buchenwald. Tudi letos bomo proslavili ta dogodek s tovariškim srečanjem. Srečanje bo v nedeljo, 20. t. m. ob 9. uri dopoldne v prostorih restavracije Rio v Ljubljani na Titovi cesti.

Vsi preživeli tovariši vabljeni!

Grupa Buchenwald

Nove knjige Nove knjige

PREDPISI O NARODNI OBRAMBI

Knjižnica vsebuje poročilo predsednika izvršnega sveta Staneta Kavčiča na skupni seji treh zborov skupščine SRS, za tem sklepe in priporočila o nalogah na področju narodne obrambe, zakon o narodni obrambi in zakon o vojaški obveznosti. — Cena 7 din.

PRIPRAVNISTVO IN PRIPRAVNIKI

V knjigi sta zadevna temeljni in republiški zakon, uvod in obširna pojasnila pa so napisali Miklič, Bertonec in Kajžar. — Cena 17 din.

SPLOŠNI REGISTER VELJAVNIH PREDPISOV ZVEZNIH IN REPUBLIŠKIH 1945—1968

Predpisi so razvrščeni po abecedi glavnih gesel; abecedna razvrstitev gesel in podgesel omogoča hitro najdbo iskane predpisa. Register, ki ga je sestavil Stanko Mihečič, ima 442 strani, je nujen priročnik za vsakogar, ki se ukvarja s predpisi. — Cena 55 din.

Knjige dobite pri ČZ Uradni list SRS, Ljubljana, Veselova 11, p. p. 379/VII in tudi v knjigarnah.

Pravna posvetovalnica

O izvajanju zakona o borcih za severno mejo

Več naših naročnikov se je obrnilo na nas s prošnjo, da jim pojasnimo, ali izpolnjujejo pogoje za priznanje statusa borca za severno mejo ali ne. Prav tako sprašujejo, kam naj se obrnejo, kam naj naslovijo prošnjo in kdo bo tisti, ki bo odločal o njej.

Vsem tem, ki se obračajo na nas, in drugim prizadetim, naj navedemo najprej temeljna določila zakona o borcih za sev. mejo, pa tudi ustrezna navodila glede pridobitve borca. Po zakonu o borcih za severno mejo se štejejo za te borce udeleženci bojev, ki so v času od 1. novembra 1918 do 1. februarja 1919 vstopili v slovenske prostovoljske vojaške enote, ki so se borile za osvoboditev severnih krajev Slovenije. Vsi ti imajo, razen če so bili med zad-

njo vojno sodelavci okupatorja, pravico do posebnih ugodnosti, ki jih daje zakon. Te ugodnosti so predvsem pravica do zdravstvene varstva, kolikor tega nimajo že iz kakšnega drugega naslova. Nadalje imajo pravico do ene brezplačne vožnje z železnico, ladjo ali avtobusom in dveh voženj s 75 odstotnim popustom. Borci, ki so bili v bojih na severni meji najmanj 6 tednov, imajo pravico do nadomestila za stroške letnega dopusta. Borci, ki so bili poveljniki ali organizatorji slovenskih prostovoljskih vojaških enot, pa imajo možnost dobiti tudi republiško priznavalnino.

O pravicah borcev za severno mejo odloča pristojni občinski upravni organ. Tisti, ki menijo, da so upravičeni do teh ugodnosti, morajo izpolniti poseben obrazec, ki je bil razposlan občinskim odborom Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo. Ti odbori imajo tudi nalogo seznaniti borce s pravicami in jim pomagati pri izpolnitvi obrazca. Če na občini takega odbora ni, potem se je treba obrniti na ustrezen upravni or-

gan občine, kjer so prav tako na razpolago posebni obrazci za vložitve prošnje. To prošnjo oziroma prijavo pošlje upravni organ občine republiški odboru Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918/1919 s sedežem v Ljubljani. Pozitivno mnenje republiškega odbora bo dokaz za navedbo v prijavi in podlaga za izdajo odločbe. Republiški odbor pa bo lahko predlagal tudi dopolnitev postopka, ki ga bo izvedel občinski upravni organ. Za vozne olajšave bodo dobili borci posebne izkaznice ZZTP v Ljubljani na podlagi seznama upravičencev. Nadomestilo za stroške letnega oddiha bo upravičencem izplačal občinski upravni organ na podlagi odločbe, občina pa ima pravico zahtevati refundacijo od Republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo. Podelitev republiških priznavalnin bo administrativni komisiji Izvršnega sveta SRS predlagal republiški odbor Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918—1919. S to obliko priznanja pa občinski upravni organi nimajo nobenega opravka.

Pripoveduje: O. Križanovski-Igor

Piše: Mile Pavlin

Pogovor s črnogledim humoristom

Imela sva samo »propustnico«, ki sva ju bila ponaredila v naši tehniki in opremila z žigom tehnike Gubčeve brigade, ki sva ga nosila s seboj v žepu. Na »propustnici« sva se podpisala drug drugemu. Končno sva našla brigado pri Beli cerkvi, kamor se je vrnila s Hrvaške. Borci so bili na smrt utrujeni, midva pa tudi, samo da oni od bojev in pohodov, midva pa od potepanja in dobrot.

Seveda sva kot dezerterja morala takoj na raport. Janez Vipotnik, brigadni komisar, nama jih je naštel dobro mero, nato pa naju je poslal po mulo in drugo ropotijo na Orehovico. Nisva se dala predolgo prepričevati, mudilo se nama je iz nevarne bližine štaba in sva jo ubrala po cesti proti Sentiernemu. Več ur sva pešala, spotoma pa sva obiskala tudi nekaj strateških točk pri mlinih in zidnicah.

Sašo pesni, Rudi v potu svojega obraza klamfa verze na papir... Revščina kulture se vidi iz raznih rekvizitov, vse je polomljeno, vse improvizirano, za Rudijevim hrptom visi »žic torbica«, kulturniki se tolajijo iz steklenice... Karikaturo je narisal Oleg Križanovski-Igor, objavljena pa je bila v »Tovarišu« 31. maja 1943.

Na Orehovici pa nisva našla hiše, kjer sva bila pustila ropotijo in mulo. Le veliki bombni lijak so tam zijali proti jasnemu nebu. Nemci so bili kmalu po najinem odhodu bombardirali Orehovico, ena izmed bomb je zadela tudi hišo, kjer sva se zadrževala, in vse je šlo na kose. Del ciklostila sva našla zveržen in osmojen za nekim hlevom. Vinko ga je hotel nesti v štab kot dokaz, da je vse uničeno, pa sem ga pregovoril, češ saj je vseeno, ali nama verjamejo ali ne, za kulturo sva že tako ali tako dokončno »oplela«.

Mulo sva iskala po vseh hlevih, pa nikjer nisva našla niti dlake. Hlev, v katerem sva jo bila pustila, je šel na kose, in tako sva sklepala, da je tudi mula ubita in ji na tihem privoščila, da bi jo cvrli hudič v muljem peklu. Vinko je hotel iskati tovrstno sedlo, pa sem ga pregovoril, češ potem bodo nazadnje še naju otovorili, ko sva zapravila mulo.

Vrnila sva se v brigado in povedala, kaj sva ugotovila in kaj se je zgodilo. To je sprožilo nov val ogorčenja, posebno še, ker sva dlje hodila kot bi bila smela...

Vse je bilo že pripravljeno za tiskanje novega biltena, nove številke »Tovariša« in »Radijskih vestí«, zdaj pa se pojavita dva klateža brez vsega... Janez Vipotnik je poslal posebno patroljo na Orehovo pogledat, če nisva lagala. Na vrnitev patrolje sva čakala v neki kleti. Sedela sva na kupu krompirja in poslušala, kaj se o nama zunaj pogovarjajo. Ko je patrolja potrdila, da nisva lagala, da sva zares proizvedovala po Orehovici, so naju klicali znova na raport.

Kaznovali so naju tako, da so naju poslali v 4. bataljon za borca. Tudi puški, ki so nama jih zvečer vzeli, so nama vrnili.

»Ali vidiš Vinko, da sva imela spet krompir,« sem rekel sotrpincu in ga spomnil, kako sva ponoči ležala na krompirju v kleti.

Dali so nama na pot tudi spremno pismo. Zanimalo me je, kaj je v njem, zato sem ga odprl kljub Vinkovemu zoprvanju. Nisva ga več mogla zalepiti, zato sem ga sklenil uničiti.

Ko sva se pojavila v štabu 4. bataljona, sem po pravici povedal, zakaj sva prišla, pa nama niso verjeli. Mislili so, da sva prišla organizirat kak miting. Tako sem spoznal staro resnico, da ti včasih ne verjamejo, ko govoriš resnico, če pa lažeš, so naravnost navdušeni.

Kot stara borca so naju takoj uporabili za funkcionarja. Jaz sem postal četni komisar, Vinko pa moj namestnik. Takoj sva začela organizirati mitinge, žela sva velike uspehe in govorila kot strgana dohtarja.

Nekega dne je prišel v bataljon po naju Janez Vipotnik, ker je menil, da sva zadosti kaznovana, in ker naju je potreboval v tehniki. Debelo je pogledal, ko je zvedel, kaj so naredili iz naju, še bolj pa, ko je slišal, da dobro delava. Omenil je tudi spremno pismo. Zdal se debelo gledali v bataljonskem štabu. Nemudoma so naju klicali na raport in zahtevali pojasnilo, zakaj nisva oddala pisma. Izgovarjal sem se, da sem pismo ponevedoma z robcem vred potegnul iz žepa in je padlo v blato in sva ga nato odprla ter uničila. Nihče mi ni mogel očitati, da nisem v bataljonu povedal po pravici, nisem pa bil kriv, če mi niso verjeli.

Zdal je bilo Janezu zadosti, grozil nama je, da bova po vojni prišla pred vojno sodišče, za zdaj pa bova do konca vojne borca. Nazadnje pa se je začel smejeti, ko je videl najina nedolžna obraza. Kmalu zatem se je začela nemška ofenziva. Poklical naju je komandant bataljona in naju na lastno pest spet postavil za komisarja in namestnika.

Po ofenzivi je prišlo do reorganizacije našega bataljona in spet sva z Vinkom postala navadna borca. Ista usoda je doletela tudi četnega komandirja. Med ofenzivo se je bila namreč naša četa ločila od brigade in se samostojno bojevala po zidnicah. Iz daljave smo poslušali streljanje, ko so se brigade prebijale iz obročev. Dve noči smo spali v topliškem parku, ker nismo mogli čez cesto, in poslušali Nemce v kopalšču.

(Nadaljevanje)

Vojaška veda in tehnika

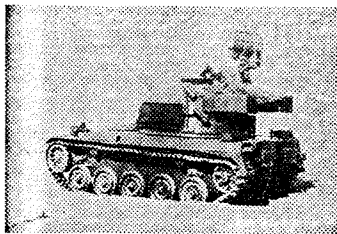
Nenavaden vzrok smrti egiptovskega načelnika generalštaba

Znano je, da je med topniškim dvo-bojem ob Sueskem prekopu dne 9. marca padel tudi egiptovski načelnik generalštaba Abdel Moneim Riad. Čeprav so ga takoj prepeljali v bolnišnico, mu ni bilo več rešitve. Toda v bolnišnici niso mogli na njegovem telesu najti prav nobene poškodbe ali rane. Kot vzrok njegove smrti navedajo »eksplozijo dihalnega sistema«, ki je bila posledica povečanega pritiska zraka v strelskem jarku, v katerem se je razletela izraelska granata.

Riada je na položaju načelnika generalštaba nadomestil Ahmed Ismail Ali, ki je po činu generalpolkovnik. Ta je vojno akademijo končal leta 1938 v Egiptu, v povojnih letih pa se je solal tudi v Sovjetski zvezi.

Protiletalski samohodni top

Tudi francoska vojska ima v svoji oborožitvi podobne samohodne protiletalske topove kot JLA. Na sliki vi-

dimo dvocevni protiletalski top kal. 30 mm, ki je vgrajen na šasijsko lahkega oklopnega vozila AMX-13. Top je avtomatski in opremljen z radarjem, katerega anteno tudi vidimo na kupoli. Trdijo, da ta samohodni top zelo ustreza za obstreljevanje letal, ki letijo nizko pri tleh.

Nova izraelska fortifikacijska sredstva

Očitno je, da imajo Izraelci v topniških dvo bojih z Egiptanci izredno majhne izgube. Menijo, da je to zaradi nekega tajnega izuma izraelskih inženirskih in zalednih strokovnjakov. Menda gre za nov material, s katerim nadomeščajo železobetone. Izraelci si že takoj po končanem vojni leta 1967 niso delali nobenih utvar o tem, da se bodo Egiptanci pomirili z navzočnostjo njihovih enot ob Sueskem prekopu. Zato so imeli samo dve možnosti: da na prednjih položajih zadržujejo čim manj vojaštv, ki bi utegnilo postati cilj egiptovskih topov, ali pa da se vzdolž prekopa močno utrdijo in da že tam onemogočijo vsak egiptovski napad. Izraelci so se odločili za drugo in-čico.

Izraelcem je znano, da imajo Egiptčani na približno 190 kilometrov dolgi črti od 800 do 1000 topov, med njimi tudi najmodernejša sovjetske topove kal. 130 mm, ki so jim jih bili poslali iz Sovjetske zveze tik pred zadnjo arabsko-izraelsko vojno. Granate teh topov prebijajo do tri metre debele betonske zidove. V takšnih okoliščinah Izraelci niso imeli ne dovolj cimenta ne ljudi, da bi si zgradili zadostno število egiptovskim topništvom varnih zaklonišč.

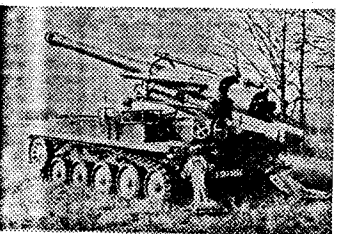
To težavo so z dnevnega reda odstranili inženirski strokovnjaki. Novi gradbeni material, ki so ga iznašli, je cenen in učinkovit. To se je pokazalo tudi v zadnjih topniških dvo bojih v prvih dneh marca, saj so Izraelci, kot so poročali, navzlic hudemu ognju imeli le 5 mrtvih in 25 ranjenih vojakov.

Predstavniki izraelskega obrambnega ministrstva ni hotel novinarjem povedati, za kakšen material gre, in jih je zavrnil s besedami:

»Razumem vašo radovednost, toda prav to bi radi vedeli tudi Egiptčani.«

Samohodna havbica kal. 155 mm

Francozi uporabljajo šasijsko svojega lahkega oklopnega vozila AMX-31 v najrazličnejše namene, med drugim tudi kot vozilo za težko havbivo

155 mm. Za boj pripravljena samohodna havbica kal. 155 mm tehta brez pripadajoče municije približno 17 ton. Po cestah lahko pelje s hitrostjo do 60 kilometrov na uro, zmaguje pa do 60° strmine. Za streljanje uporabljajo tri vrste domačih ali ameriških granat, top pa strelja do 21 kilometrov daleč.

Obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Veliki podvigi druge svetovne vojne

V štabu enot komandosov, pravzaprav v glavah nekaterih oficirjev se je porodila preprosta, toda odlična misel: skupina dobro izurjenih komandosov naj bi prodrla do Singapura, 1.600 kilometrov v notranjost ozemlja, ki so ga zasedli Japonci, in opravila diverzantsko akcijo, katere učinek bi bil neprecenljive vrednosti.

Tja, kamor še miš ne more bodo prišli komandos

Načrt tega podviga je bil enostaven, toda prav zato je bilo veliko možnosti, da uspe. Bil pa je takle: šest komandosov naj bi se vkrcalo na neko avstralsko ribiško ladjo, ki potrebuje do Singapura dva meseca. V bližini mesta naj bi se vkrcali v posebne čolne, po dva v vsakega, se ponoči prihotopili v singapursko pristanišče in potopili japonske ladje. Načrt je bil tako nenavaden, da so visoki oficirji mornarice in kopenske vojske v dvomu zmanjevali z glavami. Predvsem je bilo malo verjetno, da bi se ribiška ladja

sploh lahko prebila do Singapura, kajti Japonci so nadzorovali vsako ped morja okrog tega pomembnega pristanišča.

Vendar pa je major Lyon, ki si je bil izmislil ta načrt, vztrajal in prepričeval. Pred japonsko okupacijo je bil v službi v Singapuru in je poznal razporeditev pristanišča bolje kot kdorkoli. Slovel je kot odličen pomorski oficir. Toda v tako akcijo so ga silili tudi čustveni razlogi: v Singapuru so mu Japonci zaprili ženo in dva otroka, in zvedel je, da so jih prepeljali nekam na Filipinske otoke. Ker je bil tako trdno odločen in prepričan o uspehu, predvsem pa zaradi natančno izdelanega načrta, je nazadnje zmagal. Akcijo so pri- volili.

Šest nedosegljivih mušketirjev

Lyon je takoj začel sestavljati ekipo. prebrskal je dosjeje sto in sto oficirjev, podoficirjev in civilnih strokovnjakov. Skrbno je izbiral in se nazadnje odločil za pet mož. **Donald Davidson** je bil prostovoljec iz prvih dni vojne in je zahvaljujoč svoji hrabrosti v pičlih dveh letih dosegel čin poročnika. Zelo dobro je poznal džunglo in se je v njej znašel kot doma. Vprašanje hrane, vode in prebivališča v džungli zanj ni obstajalo. Vsi so pravili, da je škoda zanj, ker se ni rodil stoletje prej, kajti postal bi lahko najboljši gusar, kar jih je kdaj bilo. **Bob Page** je bil poročnik avstralske mornarice. Prav tako dobro je poznal džunglo kot Davidson. Morje med avstralsko obalo in azijskim kopnim je imel v mezinicu in je povejeval, ko so bili na ribiški ladji. **Ted Cars** je bil tudi Avstralec in eden od najbolj znanih ljudižab. Na eksploziv se je spoznal bolj kot kdorkoli drugi, in o njem so govorili, da se je zmožen prikrasti k ladji in jo pogrnati v zrak, pa naj bo še tako zaščitena. Bil je idealen za ta izredni podvig. **Paddy MacDowl** je bil najstarejši član ekipe, mornar še iz prve svetovne vojne. O njem so pravili, da »govori z ladijskimi stroji«. Takoj ko je ladjo zagledal, je že vedel, kakšen stroj ima, in kar je še bolj važno — vedel je, kam je treba položiti razstrelivo, da bo uničilo stroj. Zadnji član te majhne, a odlične ekipe je bil navigator **Haston**. Tega je narava obdarila s šestim čutom za navigacijo. Njegovi prijatelji so zatrjevali, da bi ga lahko z zavezanimi očmi vrgli z letala in znal bi natanko določiti mesto, kamor bo padel, pa naj bo to ocean ali džungla.

Ribiška ladja s temi šestimi možmi in vso potrebno opremo je izplula iz avstralskih vod in se napotila proti tistim delom oceana, v katerih je japonskih vojnih ladij kar mrgolelo. Že star pregovor pravi, da sreča pomaga hrabrim. Ribiška ladja se je v času potovanja prav čudežno izogibala japonskih ladij, nekajkrat pa so jo napadli torpedni čolni. Nazadnje je po šest tednov dolgi plovi pri- spela do otoka Pandjang, ki leži okoli 50 kilometrov južno od Singapura. V nekaj minutah so izkrcali vso opremo — male čolne, eksploziv, orožje in strelivo, kajti japonski patrolni čolni in letala so prežali na vsakega galeba, bi lahko rekli. Potem ko so vzeli vse, kar so potrebovali, je Lyon naročil kapitanu, naj jih čaka pri otoku Pompong v noči med 1. in 2. oktobrom. Ladja je takoj odplula, skupinica pa se je umaknila v džunglo, da bi tam počakala na temo. Toda na spanje niso smeli niti pomisliti. Zaradi negotove in nevarne naloge in zaradi komanjev in mušic so dočakali noč, ne da bi spregovorili eno samo besedo.

Operacija »šepet« se začne

Mesec se je s težavo prebijal skozi temne oblake in vreme je

Pekel v Singapuru

bilo kot nalašč za začetek operacije. Vse so predvideli in se domnili že prej, zato se jim ni bilo treba posebej dogovarjati. Lyon je vsem zaželel srečo in dodal: »Zdaj pa po njih! Nikar ne pozabite na pilule «L». Ne dovolite, da vas ujamejo žive. Dosti bolj je, če se zastrupite, kot pa da vas mučijo.«

Major Lyon in Haston sta bila v prvem čolnu, Davidson in Page v drugem, MacDowl in Cars pa v tretjem. Page in Davidson sta bila v tem delu operacije najpomembnejša in ukazano jima je bilo, naj se še isto noč izgubita iz okolice Singapura ter se vrne- ta na ladjo. Ostali naj pridejo tja, kadar morejo.

Davidson in Page sta odrinila prva, kajti njun cilj je bil najbolj oddaljen. S svojim čolničkom sta se prebijala proti Singapuru počasi in oprezno, kajti japonski torpedni čolni so z reflektorji osvetljevali vodno gladino. Držala sta se brega in sence ob njem. Za njima so se odpravili tudi ostali.

Ogromni Davidson pa je imel neko lastnost, ki je drugi člani te hrabre skupine niso poznali — predrznost. Zdelo se mu je, da se človek ne sme zadovoljiti z najlažje pridobljenim plenom. Zato sta s Pageom obrnila čoln proti samemu središču pristanišča. »Edino mesto, kjer sovražnik ni tako oprezen, je prav pred njegovim nosom. In čim bolj v notranjost pristanišča bova prodrla, tem manj mogoče je, da naju bodo opazili.« Njegova predrznost bi ju lahko drago stala. S čolnom sta prodrla do samega doka, kjer so ležale največje ladje. Cela skupina je imela posebne palice, na katerih je bilo pritrjeno razstrelivo in ki se ga je dalo s pomočjo magneta pritrditi na ladijski bok en meter pod vodno gladino. In medtem ko sta pritrdjevala po tri škatle na korito vsake ladje, ju je nenadoma sprejel srh: na ograji velike transportne ladje, pod katero sta bila, se je pojavil stražar. Obstal je za nekaj časa in gledal v vodo, nato pa je nekaj zamrmral in odšel na drugo stran. Davidson se je sam pri sebi zahvalil naključju, da so mesec zakrivali oblaki. Sicer bi lahko... Na to ni hotel niti pomi- sliti.

S tremi ladjami sta hitro opravila. Skatle sta razporedila po tri na premcu, v sredini in na krmi, toda čim bliže strojnici. Razstrelivo je bilo tempirano na peto uro zjutraj.

Tudi drugi par, MacDowl in Cars, sta imela srečo — prebila sta se do »svojega« dela pristanišča in podtaknila eksploziv trem ladjam, med katerimi je bil tudi tanker. Lyon in Haston sta imela največ smole. Nekajkrat sta se komaj izognila snopom svetlobe z japonskih čolnov, in medtem ko sta se jim izogibala ter se skrivala v sence ladij velikank, sta izgubila mnogo časa. Zato sta vse svoje razstrelivo podtaknila največji trgovski ladji, ki sta nanjo naletela.

Pekel v pristanišču

Sreča ali pa okoliščine so pripomogle, da se je vsem posrečilo priti iz pristanišča na otok Dongas, kjer so določili zbirališče. Bili so utrujeni, toda nikomur ni prišlo na misel, da bi se ulegel in zaspal. Nestrpno so čakali na izid svojega podviga.

Natanko ob petih zjutraj je odjeknila strašna eksplozija in velika tovarna ladja se je začela tresi kot v mrzlici, voda okrog nje pa je kipela. Posadka je vsa zmedena pritekla na palubo in ni vedela, kaj naj stori. Toda pravi pekeli je prihajal iz same ladje, kjer so eksplodirali stroji in kotli, kipeča voda pa je v gejzirih brizgala navzgor. Oficirji so pogledovali v nebo, v vodo, da bi odkrili sovražnika. Ladja se je obrnila na bok in se začela naglo potapljati. Ni še izginila pod vo-

Nekaj trenutkov po prvi eksploziji je uspelo japonskemu vojaškemu reporterju fotografirati eksplozijo velikega tankerja v singapurskem pristanišču.

do, ko so že odjeknile eksplozije na drugih ladjah. Neka ladja, ki je bila natovorjena s strelivom, je prav tako eksplodirala, njeni razžarjeni deli pa so se razleteli povsod po pristanišču in zažigali še druge ladje.

Grozni spektakel pa je dosegel svoj vrh, ko se je vnel veliki tanker. Gorela je kot ogromna bakla, goreča nafta pa se je razlila po vsem pristanišču in je krasila ta veličastni kaos. Mornarji, ki se jim je nekako posrečilo rešiti s potapljajočih se ladij, so umrli strašne smrti v gorečem morju, ki je vse sežgalo.

Japonska obalna straža in enote za varnost so popolnoma izgubile glavo, ker niso vedele, pred kom naj se branijo. Protiletalska artilerija je začela streljati, vzletela so tudi lovska letala, ne da bi vedela, koga preganjajo. Cela flota je izplula iz pristanišča, a tudi tej cilj ni bil znan.

Do šeste ure zjutraj je sedem velikih japonskih ladij s prek 50 tisoč tonami tovara in okrog dva tisoč člani posadke izginilo v morje, mnoge druge ladje pa so bile poškodovane od eksploziji.

Vsi člani skupine so srečno dosegli otok Pompong, se vkrcali na ribiško ladjo in se vrnili v Avstralijo.

Sreča je opoteča

Naslednje leto se je pokazalo, da je sreča varljiva zaveznica. Polkovnik Lyon se je lotil neke podobne naloge, toda tokrat je bilo vse proti njim. Vsa slavna ekipa razen Boba Pagea je izginila v boju z Japonci. Page, ki jo je ob tej priliki srečno odnesel, pa jo je izkupil prav pred koncem vojne. V neki diverzantski akciji so ga ujeli ter ga 7. julija 1945. leta obglavili. Tako od cele skupine teh nenavadno hrabrih mož nihče ni dočakal konca vojne.

(Prevedla Marija Š.)

John Hanlon:

Rjuhe iz Hemroulla

Bilo je mrzlo decembarsko jutro leta 1944. Boj v Ardenih v Belgiji se je bližal koncu. To je bila zadnja in najbolj obupna Hitlerjeva ofenziva. Nekaj dni pred božičem smo si mi ameriški padalci 10. divizije, v naglici pripravili obrambne položaje okoli Bastogne. Vendar pa so nas prodirajoče sovražnikove enote obklopile.

Poveljeval sem padalskemu bataljonu ki je štel okoli 600 moških, in prejel sem ukaz, naj gremo v Hemroulle, vasico v Ardenih, oddaljeno kakih 3 km od Bastogne. Imela je morda 20 kmečkih hiš in prav toliko hlevov za krave ter kakih 100 prebivalcev. Tu je bila še cerkva z visokim zvonikom. Cesta ni bila asfaltirana. Imeli smo malo živeža in municije ter se številčno nismo mogli kosati s sovražnikom. Poleg tega je zapadlo 15 cm snega, mi pa nismo imeli belih ogrinjal in naši vojaki v olivno zelenih uniformah so bili lahke tarče v beli pokrajini. S svojimi oficirji sem se posvetoval, kaj nam je storiti. Nekdo izmed njih je svetoval, da bi uporabili rjuhe. A kje jih trenutno dobiti?

Poslal sem kapetana Edwarda Fitzgeralda k županu v vprašanju, če bi mogli dobiti rjuhe na posodo. Dejal sem: »Recite mu, da jih bomo vrnili, ko jih ne bomo več potrebovali.«

Župan je bil Viktor Gaspar, mož sedemdesetih let, z okroglim obrazom in močnimi brki. Dvakrat v življenju, leta 1914 in 1940, so Nemci vdrl v njegovo vasico. Ni se obotavljal, ko je slišal kapitanovo prošnjo. »Pridite, je rekel in se odpravil proti cerkvi. Tu je snel vrh in pričel zvoniti.

»Ljudje vedo,« je rekel, »da jih glas zvona kliče na sestanek.«

In res. Že pri prvih zvokih so prihiteli iz domov moški, ženske, posamič in v gruclah, celo v spremstvu otrok.

Ko so bili vsi zbrani, jim je župan preprosto rekel: »Prinesite svoje rjuhe, Američani jih potrebujejo za maskiranje! Pa pohitite!« Prav kmalu je bilo v cerkvi nakopičenih okoli 200 rjuh in nihče od darovalcev ni namignil na mojo obljubo, da jih bomo vrnili.

Vojaki so si jih na moje povelje razdelili, a trenutek nato sem se zavedel, kako nesmiselna je bila

moja obljuba, da bom rjuhe vrnil. Vojaki so se pričeli maskirati. Iz rjuh so izrezali kvadratke in pokrili z njimi čelade, naredili so trakove in z njimi ovili cevi mitraljezov. Da so si pokrili telo, so v sredini izrezali luknjo in vtaknili skozi njo glavo. Po končanem delu so bili kot duhovi, a bili so kar dobro maskirani.

In bil je že skrajni čas. Ob štirih zjutraj na božični dan je sovražnik nenadoma napadel. Ob prvi jutranji svetlobi so pridrveli tanki od desne in leve. Preden sem se prav zavedel, so bili Nemci povsod. Vnel se je boj, kakršnega še nisem videl. Sovražniki so bili prav blizu, tako da sem razločeval njihove obraze. Naše maskiranje je bilo zelo učinkovito. Naletel sem na mojega vojaka, ki je imel na piki šest Nemcev, ki so se približevali. Vprašal sem ga: »Kako so le mogli vstopiti v naš obroč?« Odgovoril mi je: »Nevem, a pljuvali bodo kri, če bodo hoteli izstopiti.« Videl sem tudi malo četo, ki je na 15 m razda je s preciznim strelom uničila oklopnik. Prav v tistem trenutku so Nemci prenehali napadati, nastala je čudna tišina, čulo se je le prasketanje gorečih oklopnikov. Imeli smo precej plena in 50 ujetnikov. Več Nemcev je bilo mrtvih ali ranjenih, mi smo imeli pa majhne izgube.

Nekaj dni zatem smo bili premeščeni v drugo cono; tu nismo dolgo ostali, treba je bilo iti drugam. Rjuhe smo vzeli vselej s seboj, vendar so se ob selitvah nekatere zgubile, druge raztrgale in končno smo jih odvrgli. Jaz pa sem nanje popolnoma pozabil.

Čez pet mesecev je vojna minila in vrnil sem se domov.

Nikoli nisem mislil, da bom še kdaj slišal imenovati Hemroulle, toda v jeseni 1947 sem prelistal bostonski dnevnik in mojo pozornost je zbudil članek nekega novinarja, ki ga je časopis poslal v Evropo, da obišče kraje, kjer so divjali boji v drugi svetovni vojni. Med temi je obiskal tudi Bastogne in Hemroulle. Tu so mu prebivalci povedali, da so si docela opomogli od vojnih grozot. Nekdo od njih pa je s smehljajem omenil, da je neki Amerikanec vzel na posodo vse njihove rjuhe, pa jih ni vrnil, čeprav je to obljubil. Bil sem iznenaden.

Takoj sem pisal uredništvu bostonskega lista, da sem jaz tisti grešnik, ki si je rjuhe izposodil in ne vrnil. Ta moja izpoved je povzročila nenavadno zanimanje pri bralcih. Prejemal sem pisma, poštne pošiljke z rjuhami in denarjem. V enem zavitku je bil poleg rjuhe še listek, na katerem je bilo napisano, da, če bom našel način, kako izpolniti obljubo, mi bo morda priložena rjuha prav prišla.

Tudi drugi časopisi so prinašali ta dogodek in ljudje so pošiljali rjuhe in denarne zneske. Oglasilo se je celo nekaj mojih vojakov, ki so se tisti dan borili v snegu blizu Hemroulle in ki so jim morda ravno prebivalci te vasice rešili življenje.

V Winchesteru, mojem rojstnem kraju, so meščani izvolili odbor z imenom »Rjuhe za Hemroulle« in določili neko nedeljsko popoldne v decembru »dan rjuh«. Zvonili so zvonovi v vseh desetih cerkvah kot pred tremi leti v 5800 km oddaljeni vasici v Ardenih, in kot takrat so ljudje prihajali z rjuhami. Brez besed sem ganjen gledal, kako se kopičijo rjuhe na hodniku šole in v grlu me je dušilo. Bil sem osupel nad dobrosrčnostjo mojih rojakov.

Dva meseca nato sem obljubo izpolnil in tako poravnal svoj dolg. Bilo je v februarju 1948, ko sem prišel v Hemroulle. Tudi tisti dan je kot nalašč snežilo. Namesto vojakov so me pričakovali skavti, razvrščeni ob cesti, in blizu cerkve so stali praznično oblečeni vaščani. Župana Gasparja sem našel pred njegovo hišo. Bil je vder in živahen. Pristrčno sva se pozdravila in šla proti cerkvi. Tu je snel vrh in mi jo ponudil: »Sedaj je vrsta na vas,« mi je rekel. Krepko sem potegnil za vrh in že po prvih zvokih so se okoli mene zbrali vaščani, kot okoli kapitana Edwarda 1. 1944. In tedaj sem jim končno vrnil izposojene rjuhe.

Župan je skrbel, da je sleherni dobil isto število rjuh, kolikor jih je bil posodil. Ostanek, kakih 400 kosov, pa so poslali v dom osemstoličnikov.

Proglasili so me za častnega občana in mi podarili pergament, okrašen z risbami šolskih otrok iz Hemroulle.

JOHN HANLON,
Prevedla Ludovika D'Ans-Kalan

JOŽE BOHINC-BRANKO:

SMRT OB SAVI

Pomikajo se po klanecu in naokrog mimo kozolca po stezi nad strmim zaraščenim bregom, pod katerim buči razburkana voda. Kakor lutke plešejo okrog očeta, ki mirno in zvrnoma stopa med njimi. Nazadnje se mu razkrijejo; naj le zve pravo o morilcih. Saj tako nikoli več ne bo odprl ust, da bi govorila resnico. — Belogardist Kajfež, ki si je še pred kratkim nadel krinko, se v tem trenutku ni sramoval do zob oborožen stopiti pred Mlinarjevega Jerneja s sovražnimi besedami.

Zločin naj le ostane, samo, da ne bi pri tem omadeževal časti tistih, ki pripovedujejo pravljice o človekoljubju. Krivdo zanj pa naj prevzame nekdo, ki v resnici ni prav nič kriv. — Takšna je bila tedaj krščanska morala belogardističnih zgubljencev in njihovih pomagačev.

Toda resnica je ena in se ne da prevarati!

Spremljevalci so medtem povedali Jerneju, da ga čaka smrt. Molčal je in mirno stopal zadnjkrat po poti k vodi. Rešitve zanj ni bilo več.

Tedaj se je začel kovinski zvok zapirala. Ubijalec se je žrtvi predstavil z nabit brzostralko, nato pa je stopil nekaj korakov žrtvi za

»Tvoji smo in tvoji ostanemo!«
Zunaj pa kakor da se je čul nenavaden odmev:

»Zločinci ogabni, zakaj pokončujete življenje, in potem perete roke kakor nedolžni. — Nikdar vam ne bo odpustil. Za zločine boste kaznovani.«

Skozi špranje strešnega napušča so prodrli prvi sončni žarki. Okrog hiše in senika je bilo vse mirno, kakor v zatišju po nevihti. Ta mir je bil splošno in boleč pa poln dvomov in negotovosti po vsem, kar se je zgodilo.

Jure je zdajci s hodnika pod napuščem začul nagle korake. Predramili so ga iz omotice. Prišlec je rahlo zagodel, potem pa še drugič. Jure sprva ni prepoznal glasu, zao molčal. Ker pa se je že povsem zdanilo, je skozi špranje med deskami prepoznal mater, ki se je trudila, da bi ga priklicala. Oglasil se je.

»Oj, kaj so nam naredili,« je onemoglo zastokala. Poskušala je jokati, toda solza ni bilo več, saj je vso noč prejkala v strahu in obupu. V tem trenutku je iskala utehi pri sinu Juretu, ki je bil že zrel in razumen fant.

»Rekli so, da mora h komandantu zavoljo važnih stvari,« je dejala mati in se nekoliko umirila.

»Pa mislite, mama, da so bili res partizani!«

»Spočetka sem nesrečnica verjela. Vedeli so vse: o gospodarski komisiji, o odboru OF, vedeli so vaša partizanska imena in vse o skojevcih. Celo tvoje in Tonetovo partizansko ime so omenili, da bi nas prevarali. Pravčasno sva spoznala, s kom sva imela opravka.«

Mati je še vedno upala, da se oče vrne, Jure pa je bil prepričan, da je tisti zategli strel odločil o očetovi usodi...

Zjutraj in celo dopoldne so iskali očeta domači in sosedje. Vse so pretaknili, pa niso našli ne živega ne mrtvega. Jure se je čutil, kako da bi belogardisti odvedli očeta s seboj. Sam je približno vedel, kod se je razlegel nočni strel, toda podnevi se ni smel pokazati. Nič več ni zdržal. Napotil se je za Savo med grmovjem z orožjem v roki proti mestu, koder se mu je zdelo, da leži oče mrtve. Našel ga je v bregu pod klanecem, ki vodi k Savi. Ležal je z glavo obrnjen navzdol proti vodi.

Pogled na očetovo truplo je bil v tistem trenutku za Jureta strašen. V prvem hipu ga je prevzela slabost in zamegilo se mu je pred očmi. Noge ga niso več držale; sedel je na rob brega in nemo strmel predse. Bolečina, ki je silila na dan, mu je poglajala kri v glavo in mu dušila solze. Zato ga je še bolj skelelo in žgalo v prsih. Rad bi se razjokal, pa tega ni mogel. Gnev in žalost sta se spreminjala v srd na ubijalce.

Se enkrat se je zazrl v mrtvega očeta, ki je ležal z glavo navzdol, v breg pod potjo, s katere so ga potisnili. Toda niso ga odnesli valovi, ki so se v vso silo in srdom zaganjali v breg in skalovje. Kri, ki se mu je v debelih curkih izlila iz glave in ran po telesu pa je napojila žejno in izsušeno zemljo.

KONEC

Prehrana v naravi

Čiščenje vode

Vodo lahko dezinficiramo na več načinov:

a) S tabletami (pantocid, halamid in druge). Če je voda čista, zadostuje ena tableta za liter vode, če pa je motna — 2 tableti. Vodo premešamo, da se tablete raztopijo, in čez pol ure jo lahko pijemo.

b) S klorovim apnom — 0,5 g na 100 l vode. Klorovo apno najprej razkrojimo, nato ga spuščamo v vodo in dobro mešamo. Čez pol ure vodo lahko pijemo, če čutimo v njej rahel priokus klorida (dokaz, da je dobro dezinficirana). Če tega priokusa ne čutimo, ponovimo postopek, tj. damo v vodo še enkrat 0,5 g klorovega apna na 100 l vode.

Manjše količine vode dezinficiramo tako, da raztopimo v litru vode (čutari) 0,5 g klorovega ap-

na in vlijemo po eno slabo žlico te raztopine v čutarico vode. Potem ko vodo premešamo oz. pretresemo, jo čez pol ure lahko pijemo.

c) Z jodovo tinkturo — 6 do 7 kapljic na liter vode, ki jo premešamo in pijemo čez pol ure.

d) S prekuhanjem vode, ki mora vreti 10 minut.

Prečistimo pa vodo takole:

a) Pustimo, da stoji, dokler ne postane bistra.

b) Izkopljemo precejvalni vodnjak (ki je bil opisan v prejšnji številki).

d) Skozi platno, pesek, oglje, žaganje ali papir.

Precejvalnik iz peska napravimo tako, da v sod, zaboj ipd. nasujemo najprej 10 do 15 debelo plast grušč. Na to plast položimo tkanino, nanjo pa nasujemo 40 cm debelo plast čistega peska (gl. sliko).

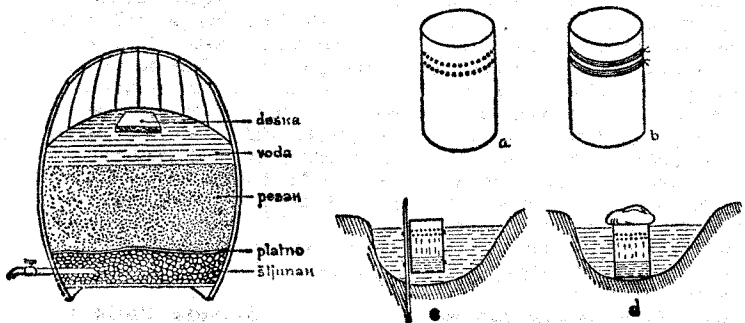
Na enak način napravimo tudi precejvalnik iz oglja ali žaganja, le da plast oglja ali žaganja pokrijemo še z 10 cm debelo plastjo grušč, da oglje ali žaganje ne uhajata kvišku.

Vsa ta cedila vodo samo bistrilo in morda zmanjšujejo število klic v njej, ne morejo pa zadržati radioaktivnih snovi ali strupov.

Manjše precejvalnike (za posameznika ali skupino) lahko napravimo iz peska, žaganja ali oglja, ki ga damo v konservno škatlo, veliko vsaj 1 liter. Namesto v škatlo damo lahko čistilni material tudi v platno.

Precejvalnik iz papirja (gl. sliko) napravimo iz papirja in konzervne škatle.

Na zgornji polovici čiste pločevinaste škatle izrtamo dve vrsti luknjic (sl. a). Med njima naj bo okrog 10 mm presledka, med luknjicami pa po 5 mm. Luknjice naj merijo v premeru po 2 do 3 mm. Nato pokrijemo vsako vrsto luknjic z dvema papirnatima trakovima (sl. b), ki ju pritrdimo z vrvico ali sukancem. Tako napravljen precejvalnik namestimo v vodo, in sicer tako, da je gladina vode le nekaj centimetrov pod robom (sl. c). Precejvalnik pritrdimo k dnu tako, da ga opremimo s kolcem, ki ga zabijemo v dno, ali pa ga obtežimo s kamnom (sl. d). Voda teče v škatlo skozi papir in se čisti, toda pred uporabo jo moramo še dezinficirati. V eni uri se napolni škatla do polovice. Papir oz. čistilni trak lahko uporabljamo 10 do 15 dni.

Namišljeni bolnik

Odlomek iz knjige Matevža Haceta

Zadnji obisk

Pred vojno je Nande govoril svojim znancom:

»Res je, kmalu bo revolucija v naši deželi. Dvignili se bomo, oborožili in zmagali. Zrušili bomo ta gnili stari red. Pognali bomo kralje in njihove ministre. Cerkve bomo spremenili v žitna skladišča. Ko se bo začela revolucija, se bomo čez noč oborožili, vsi, od šestnajstega leta do šestdesetega. Po petdeset mož bo sestavljalo vsak oddelček. Zenske nam bodo kuhale in za nami nosile hrano, obveze in tople nogavice. Planili bomo na Italijane in jih zbežali iz žitnih ograj. Gnali jih bomo čez visoko Ogulje in Lašnik. Tam jih bomo sezuli in boste predali četam s Primorske. Oni jih bodo čez pospremili do Benetk. Pobili bomo samo tiste, ki se bodo upirali.«

»Pa zakaj bi jih gnali do Benetk?« ga je vprašal sosed Vid? »Zakaj ne do Soče, saj bo tam naša meja, ali ne?«

Nande ga je posmehljivo pogledal. »Se vidi, da malo veš. Ni dovolj, da bomo fašiste in druge italijanske vojake pognali iz naše domovine, temveč jih bomo potisnili tudi do Benetk. V naslednjih tridesetih letih bosta Furlanija in Benečija naši.«

Vsi so se strinjali s tem in sklenili, da bo bodoči krajevni vodi-

telj razgledani Nande. Tudi njegova zgovorna žena ga je občudovala kot učenega in pametnega moža. K njemu so hodili na posvete tudi drugi vaščani, ki si niso znali razjasniti dogodkov. Edino Mirko Podklančev mu ni dosti verjel. Pustil ga je, da je govoril po svoje, toda verjel mu ni. Nande se je sam štel za nekakšnega krajevnega vodjo. To pa zato, ker je bil zadnje mesece prve svetovne vojne na fronti, ali bolje rečeno — varoval je neka skladišča na Tirolskem. Neke noči, ko je šel z vasovanja, je padel in si zlomil desno nogo. Potem je razglasil, da ga je zasula granata pri Bolzanu na južnem Tirolskem. Govoril je: »Bobnelo je kot na sodni dan. Vse je zbežalo iz jarkov, staro in mlado, oficirji in podoficirji. Samo jaz, osemnajstletni Nande, sem ostal v jarku. Italijani so streljali s težko artilerijo, da me je zasulo. Ker me je imel stotnik rad, je poslal celo četo vajakov, da so me odkopali. Pri tem sem si zlomil nogo.«

Mladina mu je verjela in ga občudovala. Res pa je, da so drugi vojaki, ki so bili pri Bolzanu, zanimali Nandetovo vojaštvo in junaštvo. Kaj se bo delal junaka! Čuvar je bil kakor kak star črnovojnik. Vsi smo ga videli, kako

je žalosten stal ob skladišču starih srajc in čevljev.

Naj bo kakor hoče, res pa je, da se je tista leta pred vojno Nande delal junaka iz prve svetovne vojne. Podklančev Mirko je zmišljal z rameni in dejal: »Res, Nande je starejši od mene. Prišel bo čas, ko bo lahko pokazal svoje veliko junaštvo, da, prišel bo. Takrat se bo lahko izkazal junaka.«

Kakor vihar je šla po deželi novica, da bo vojna. Ljudje so skrivali svoje dragocenosti, zlatino in hrano. Tudi stare zvonove so sneli z zvonika in jih skrili v neki jami, ki je bila obrasla s trnovim grmovjem. Vsi so gledali proti Snežniškemu pogorju, kdaj se bodo usule trope fašistov po gozdnih poteh in stezah v naše kraje.

»Kar naj pridejo. Hitreje bodo tekli, kot so prišli,« je mirno govoril Nande ljudem.

Brez streljanja in tipaje so počasi prišli. Molčali so. Ni bilo ne zastav, ne cvetja, kakor so ga pričakovali italijanski osvajači. Preplavili so vse vasi. Prosjačili so mleko in kruh. Takoj so uvedli policijsko uro za vse prebivalstvo. Harmonika je utihnila po gostilnah. Ljudje so na tihem godrnjali, češ pa se je toliko govorilo in pisalo, da je kraljeva jugoslovanska armada nepremagljiva, da ni v Evropi take sile, kot je naša. No, pa se je vse sesulo v tako kratkem času. Ali je kralj spal? So ministri dremali ali se vlačugali? Kdo ve, kaj so delali.

Nande je molčal in se držal doma. Kmalu ga je obiskal Podklančev Mirko in mu dejal:

»Ker si ti že prej govoril o tem, kako bomo pognali Italijane, ti povem, da že obstaja organizacija. Tudi ti boš od nas dobil branje, da se boš vedel ravnati. Delamo pa strogo tajno, da veš. Za sedaj ne sme tvoja jezikava žena o tem nič vedeti.«

Nande je molčal in drhtel. Pot mu je lil po čelu. Oho, si je mislil, tu bo šlo zares, streljalo se bo izdajalce, sabotiralce Italijane. Kmalu se je zaposlil kot podtajnik na občini. Italijani so namreč še rabili naše ljudi. Seveda so delali pod njihovo kontrolo. Nande se je opravičeval Mirku, češ saj sem zaveden Slovenec in če delam na občini, bom delal v korist naših ljudi. Mirko mu ni verjel, da je tako zaveden. Menil je, da je to namerno uredil, da bi ga v prihodnje Italijani pustili v miru.

Čas je tekkel. Italijani so izvajali vedno ostrejšje ukrepe. Popisali so ljudi, živino, pridelke, semena. Odvzeli lovske puške. Omejili so gibanje ljudi. Vse to je ljudi jezilo. Organizacija OF je delala počasi, a vztrajno. Vedno več letakov je bilo pred italijanskimi postojankami. Po hišah so delali preiskave. Ničesar niso dobili.

Bilo je v noči z zadnjega aprila na prvi maj. V zgodnjem jutru so na nekaterih hišah in dreviših ob deželni cesti zaplapolale slovenske in rdeče zastave. To je razburilo Italijane. Prisilili so podtajnika Nandeta, da jih je osebno snel, seveda pod njihovim oboroženim spremstvom. Završalo je med voditelji odpora. »Ste videli podtajnika Nandeta? Namesto da bi prvega maja ostal doma ali šel v gozd, kamor smo šli drugi, da bi manifestiral za praznik dela, ti gre na občino delat tlako kakor zadnji nepomembni uradnik in pokorno izpolnjuje povelja italijanskih fašistov. In to nekdanji borec in »junak« iz prve svetovne vojne. Našo zastavo je snel! Nekdo naj mu pove, da ga lomi.« Vsi so se ozrli na Podklančevega Mirka.

»Sam bo pritekel, morda že nocoj, in se opravičeval,« je odvrnil Mirko. Sram ga je bilo, da je to storil njegov vaščan in to človek, ki se je leta lepo junačil. In tak naj bi bil vodja naše čete! Ne in ne!

Zgodilo se je, kot je predvideval Mirko. Ko se je zvečerilo, je pri Mirkovi hiši potrkalo na okno. Mirko je ravno prebiral knjigo o zvezdoslovju. To je bil njegov konjček. Odložil je knjigo in odprl okno. »Kdo je, kaj želite?« je vprašal. Pod oknom je stala Nandetova žena, ogrnjena v črn plašč.

»Dragi Mirko, pojdi z menoj. Nekaj velikega se je zgodilo.«

Mirko je odšel z Nandetovo ženo po vrtu in se ustavil pod širokim kostanjem, ki je ravno ozelel. Po deželni cesti so hodile kri-

Se kdo izmed borcev, ki so bili tik po italijanski kapitulaciji v 3. četi 3. bataljona Gubčeve brigade spominja, kje so pokopali borko Marico in kako se je pisala. Doma je bila v kostanjeviški okolici, padla pa je na Vinjem vrhu tik pred nemško ofenzivo v jeseni leta 1943. Na sliki od desne proti levi: Mirko Klančar-Sandi, komisar 3. čete 3. bataljona Gubčeve brigade, bolničarka Zdenka Habicht, Marica (ki je padla in zanjo sprašujemo) ter politični delegat iz 3. čete Rudi Habicht. Shikani so na Velikem Debencu

čaje močne italijanske patrole, po petnajst skupaj. Za njimi v presledkih spet drugih petnajst. Kostanj je otožno šumel, kot da bi občutil nesvobodo ljudi v tem kraju. Pod kostanjem je trepetal Nande. Ko je zagledal Mirka, je bruhnil v jok. Zakril si je obraz z rokami in dejal:

»Odpusti mi ti in vaši. Prisilili so me, da sem snel obe zastavi. Povem ti — prisilili so me. Zdaj se pa bojim, da se mi ne bi kaj zgodilo. Prosim, povej onim, s katerimi si skupaj v organizaciji, da nisem tega storil prostovoljno. Pištolo mi je tenente nastavil na čelo in mi rekel, naj jaz kot podtajnik snamem obe zastavi.« Spet je zajokal kakor otrok.

»Jojmene, kaj se bo zgodilo z mano? Otrke imam. Pet majhnih otrok.« Tudi njegova žena, jezična Slavica je izbruhnila v jok.

»Mirko, pomagaj nam. Ti si mož, kakor je treba.« Dvignila je roke pred strmečim Mirkom.

V hrastovju je žalostno šumelo. Majski vetrič je zavel čez vrtove. V vaškem zvoniku je zateglo skovikala sova, kot bi oznanjala nekaj, kar še pride.

»Joj, zdaj pa še sova,« je zajokal Nande.

Mirku se je Nande zasmilil. Spoznal je, da ga je bil ves čas samo jezik in da se je pokazal popolnoma brezmočnega in strahopetnega.

»No, Nande, ne cmeri se. Uredilo se bo, da se ti ne bo nič zgodilo. Starejši si od mene, moral bi vedeti, da se prvega maja ne dela. Zena bi te lahko opravičila, češ da si šel obiskat bolnega sorodnika.« Pomolčal je, nato pa mu je očitajoče rekel: »Vsi smo šli danes v gozd, ker je prvi maj. Tudi ti bi lahko šel. Vsa leta do zdaj si praznoval prvi maj. Nosil si rdečo kravato in rdeč nagelj. No, danes si pa šel kot hlapec na občino. Zamerim ti, da si zatajil svoje prepričanje. Če ne bi šel na občino, ti ne bi bilo treba snemati zastave. Da moreš biti tak?«

»Se mu res ne bo nič zgodilo?« je s tišjim glasom vprašala Slavica.

»Nič, ti pa glej, da ga ne boš spet kaj polomil. Vraga, saj bereš naše liste. Ravnaj se po njih!«

Se nekaj besed so izmenjali. Potolažena sta odšla Nande in njegova žena domov. Vesela sta bila, da se je vse tako steklo. Seveda, Slavica ni povedala, da ga je ona prisilila, da je šel na občino, da bi s tem pokazal, da Nandetu ni do prvega maja. »Naj drugi praznujejo prvi maj. Nič nimaš od tega,« ga je prepričevala. Nande pa je imel rad Slavico. Ubogal jo je. Vznemirjena je bila, ker je Mirko dvakrat tedensko prinesel Nandetu branje o tem, da bo šlo vse v boj proti fašizmu. To jo je grizlo.

»Nande, slišala sem, da so nekateri že v gozdu. Ti že ne boš šel. Za Mirka in njegove boš bolan. Hrane imamo za leto dni, prav tako drv. Drugo bom že sama opravila. Stekleničke raznih zdravil bom dala na mizico kraj postelje. Naj se gredo drugi revolucijo. Te-

be je škoda, da bi kje v gozdu se gnili.«

Nande jo je poslušal in ubogal. Vaščani so se čudili Nandetovi nenadni bolezn.

»Lahko pridem še obenj,« je stokala Slavica in vila roke. Mirko ni verjel. Prepričan je bil, da se pretvarja, ker mu ne diši v gozd.

Močne italijanske patrole so ponoči obiskovale posamezne hiše. Mirko je ravno bral knjigo o moderni sadjereji, ko so se oglasili pri njem. Tolmač — Slovenec mu je rekel:

»Dobro, dobro, le berite take knjige. To bo dobro za vas.«

Obiskali so tudi Nandetovo hišo. Slavica je šla odpret vrata in prižgala luč. Ko so zagledali polno mizico stekleničk, so povprašali, kaj da mu je. »Nalezljiva bolezen je v hiši,« je govorila. Hitro so jo popihali. Do velike ofenzive ni nobena italijanska patrulja obiskala Nandetove hiše. Tudi partizani ga niso obiskovali.

Neke noči je Mirko rekel svoemu znanцу, naj gre z njim, da bo nekaj videl. Mirkova sestra mu je namreč povedala, da je slišala, kako nekdo zvečer žaga drva v Nandetovi kleti. Deževne noči sta se splazila do Nandetove hiše. Pogledala sta skozi linico, ki jo je Nande pozabil zamašiti. Videla sta, kako Nande in Slavica žagata drva.

Ozemlje je bilo osvobojeno. Italijanov ni bilo.

»Si videl tiča? Jutri ga obišči. Boš videl — ležal bo. In stokal. Slavica ti bo rekla, da beži, ker da je njegova bolezen nalezljiva. Ti ji pa reci, da si neobčutljiv za bolezen. Opazuj ga. Niti omeniti ti ni treba, da sva videla, kaj je delal nocoj,« je govoril Mirko znanцу. Pomolčal je, nato pa nadaljeval: »Vidiš, še komandir čete je hotel postati ta zgodovinski tirolski junak.«

Naslednjega dne je Mirkov znanec obiskal Nandeta. Slavica se ga je že na pragu skušala odkrižati. »Oj, ljubi človek, kaj vam ni so povedali na rajonu, da je pri nas nalezljiva bolezen. Se Italijani so hitro šli iz sobe, da se ne bi okužili. Dobro vam hočem,« je zaskrbljeno gostolela.

»Vseeno ga hočem videti,« je vztrajal. »Cepljen sem proti vsaki bolezn.«

Stopil je v sobo. Nande je hropelel in gledal v strop.

»Je hudo, kaj?«

»Je, je, hudo je,« je v pretrganih stavkih govoril Nande.

»Kakšno bolezen pa imaš?«

Menda bo malarija, tifus in morda še kolera. Neozdravljiv sem. Preden bo konec jeseni, me bo vzelo, ah, ah,« je hropelel in stokal. »Slavica, Slavica, oj, boli, boli.«

Hudirjevo se zna pretvarjati, je ugotovil Mirkov znanec in gledal v zaraščeni in bledikasti Nandetov obraz.

Knjiga »ZADNJI OBISK« je vezana v celo platno in stane N 28.00. Knjigo naročite pri zavodu Borec, Ljubljana, Beethovnova ul. 10

KUPUJTE SAMO URADNO KONTROLIRANE ZLATE IZDELKE

SOCIETA

"DARWIL"

GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

IRST Piazza S. Antonio Nuovo 4/I-II

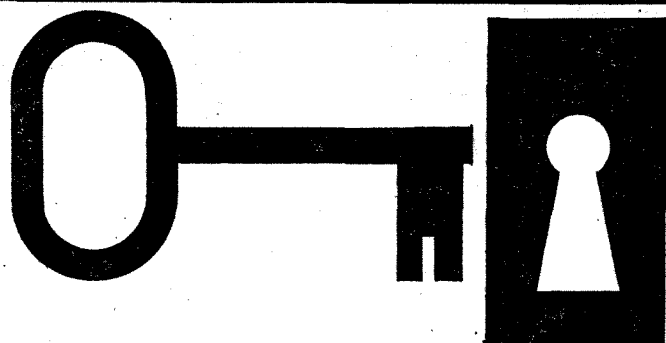
● NUDI PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO ZLATEGA NAKITA V EVROPI iz 14, 18 in 22-karatnega uradno KONTROLIRANEGA zlata.

● PRODAJA S POSEBNO GARANCIJO

● NA ZALOGI VEDNO PREKO 600 MODELOV UR DARWIL in ARETTA.

Ure znamke Darwil in Aretta lahko nabavite tudi v specializiranih trgovinah in veleblagovnicah v Jugoslaviji.

SERVISI za vzdrževanje so organizirani v vseh večjih mestih v Jugoslaviji.

PROTI RJI

WD-40

Kulturni obsornik

Partizanski invalidski pevski zbor med NOB v Beli krajini

POKROVITELJ PROSLAVE OB 25-LETNICI PIPZ BO PREDSEDNIK REPUBLIKE

Partizanska pesem ne sme v pozabo

Partizanski invalidski pevski zbor praznuje 21. aprila petindvajsetletnico svojega obstoja. Ustanovljen je bil na pobudo pokojnega Borisa Kidriča in z odlokom Glavnega štaba NOV in PO Slovenije v vasi Planini pri Črnomlju v Beli krajini. Njegov prvi dirigent je bil skladatelj Karel Pahor, sedaj pa ga že nad petnajst let vodi prof. Radovan Gobec. Zbor so ob ustanovitvi sestavljali ranjeni borci in invalidi narodnoosvobodilnega boja, ki so hoteli nadaljevati ta boj s pesmijo in doprinesiti svoj delež v boju za osvoboditev. Sestnajst jih je bilo takrat, danes pa šteje Partizanski invalidski pevski zbor 70 članov, med njimi 11 pevcev, ki so člani že od njegove ustanovitve!

Na praznovanje tega velikega jubileja se zbor, ki je do danes nastopil doma in v tujini skoraj 1.500-krat, skrbno pripravlja. Pokroviteljstvo nad proslavo je prevzel predsednik republike Tito in s tem ponovno dokazal, kako visoko ceni deo in poslanstvo te pevske organizacije, ki ji na svetu ni enake.

Uvodna prireditev bo 21. aprila zvečer v veliki dvorani Slovenske filharmonije. To bo slavnostni koncert, v katerem bodo poleg PIPZ sodelovali še mladinski zbor in orkester RTV Ljubljana, pevski zbor »Srečko Kosovel« iz Ajdovščine, solista Edvard Sršen in Jože Gasperšič, harfistka Pavla Uršič-Petričeva ter člana SNG

Iva Zupančičeva in Rudi Kosmač. Dne 17. aprila bodo v avli Instituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani odprli spominsko razstavo, ki bo prikazovala razvojno pot tega zbora. Razstavo je pripravil Muzej revolucije. Ob tej priložnosti bo izšla tudi bogato opremljena knjižica »Četrstoletja zbora« z več kot 50 fotografijami in v nakladi 2.000 izvodov. Uvod je napisal Matej Bor, tekst pa Vanda Škodnikova.

Kako pomembna je osnovna naloga Partizanskega invalidskega pevskega zbora, da čimbolj izvirno in kvalitetno goji in posreduje slovensko in jugoslovansko borbeno pesem ter s tem pospešuje prenašanje tradicij narodnoosvo-

bodilnega boja na mlajše rodove, pričajo tudi številna odlikovanja in nagrade, ki jih je zbor prejel ob 10-letnici in 20-letnici. Letos je predlaganih za odlikovanja kar 21 članov. Dalje bo zbor prejel Gallusovo plaketo, ki mu jo bo podelila Zveza kulturnih in prosvetnih organizacij; zbor kandidira tudi za nagrado AVNOJ.

M. Š.

Pomembna razstava v Gorenjskem muzeju

Kot je že določeno, bodo v Gorenjskem muzeju v Kranju 18. aprila odprli razstavo o petdeseti obletnici KPJ, SKOJ in sindikatov. Kustos, tovarišica Zontarjeva, pravi, da bo razstava obsegala 46 panojev in približno 350 fotografij. Gradivo so dobili delno iz arhiva CK ZKS in iz drugih sorodnih ustanov, pa tudi z Jesenic, Kamnika in iz drugih krajev. Prikazan bo nastanek takratnih naprednih organizacij v okviru Jugoslavije in Slovenije ter še posebej Gorenjske. S tem ciljem so poiskali gradivo tudi med znanimi in še neznanimi organizatorji delavskega gibanja na Gorenjskem. Zlasti pisani zapuščini lani umrlega Janeza Mlakarja iz Šenčurja in Cirila Koširja iz Jesenic dajeta razstavi posebno obelježje o takratnih dogodkih na Gorenjskem.

Razstavo bodo zatem prikazali tudi na Jesenicah, v Radovljici, v Škofji Loki in v Kamniku.

To bo eden izmed osrednjih prispevkov letošnjega praznovanja omenjenih obletnic na Gorenjskem.

K. M.

Jubilejna razstava „Grude“

Dne 3. aprila je bila odprta razstava »Grude«, prve organizirane skupine slovenskih umetnikov — revolucionarjev, ki so jo leta 1938 ustanovili slovenski slikarji socialnega protesta. Razstavljajo: Ciril Abram, Marjan Belec, Franjo Golob, Stane Kumar, Vladimir Lakovič, Vladimir Lamut, Mirko Lebez, Ljubo Ravnikar, Rudi Rojce, Gabrijela Spanring, Lojze Sušmelj, Janez Weiss-Belač in Branko Zinauer.

Razstava, ki se vključuje v prve spominske prireditve ob petdesetletnici organiziranega revolucionarnega boja v Jugoslaviji, je na ogled v Mestni galeriji ljubljanski!

Partizanska ljudska pesem

Sinu - partizanu

Na tvoj grob že mnogo let
prinašam rože, cvet na cvet,
spomladi zvončke in žefran
položim ti na srčno stran.

Poleti šopek nageljnov
položim ti na groba krov.
Je krizanteme cvet bahav
jesenski zadnji, lep pozdrav.

Na grobu lučko ti prižgem,
potožim, da samotna sem,
da čakam, kdaj na tvojo stran
bo grob za mene izkopen.

Tam kjer si ti, moj dragi sin,
ni žalosti ne bolečin.
Tam kjer si ti, pokoj je zlat
in večna tam cveti pomlad.

Anica Kosova

Karel Leskovec: Križpotja

Pred kratkim je pri ČZP »Soča« v Novi Gorici izšla druga knjiga partizanskih spominov Karla Leskovca »Križpotja«, v opremi akad. slikarja V. Lakoviča. Prva knjiga teh spominov je pred dobrim letom izšla pri založbi »Borec« in je bila nagrajena z nagrado vstaje in nagrado OF. To je tudi predržljivi dokaz, da je knjiga doživela široko odmevnost ter da je zaradi iskrenega in resničnega prikazovanja dogodkov vzbudila nenavadno pozornost. Taka knjiga, ki ni črnobela, faktografska, si vselej pridobi številne prijatelje, z veseljem jo vzame v roke staro in mlado, še posebej če je vsebinsko tudi zanimiva, kar velja za prvo in drugo knjigo pisčevih spominov.

Karel Leskovec je v prvi knjigi razgrnil pred bralca dogodek, ki jih je doživljal od prvih dni okupacije leta 1941, pa do jeseni leta 1943, ko je z italijansko okupacijo zasijal med borci za slovensko narodno in socialno osvoboditev prvi svetlejši žarek upanja, da bo s preobratom vojne sreče na stran zaveznikov čedalje bolj zagotovljena zmaga partizanskega orožja in s tem tudi poraz vseh fašističnih sovražnikov. V nizu spominov te prve knjige spoznamo avtorja, ki se je kot kmečki fant in vaški proletarec pridružil prvim partizanom v Dolomitih, doživljal romantično prvega obdobja upora proti okupatorjem, in nepopisljivo tragiko, ki jo je doživljal razkosano slovensko ljudstvo in se je odločalo za upor, računajoč na žrtve in na vse nedopovedljivo trpljenje, ki je bilo povezano s tem odločilnim, edino odrešilnim korakom. V dogodkih tega obdobja, ki jih Leskovec opisuje neposredno in prizadeto in so čisto pobarvani tudi s satiro in humorjem, je tudi niz pretresljivih osebnih dram posameznikov, ki se zaradi takih ali drugačnih vzrokov niso bili sposobni prilagoditi trdim zakonom vojne in revolucije.

Druga knjiga Leskovčevih »Križpotij« pa zajema krajše, toda v vsakem primeru odločilnejše obdobje, od italijanske kapitulacije do sredi poletja 1944. Kar 39 poglavij je teh spominov, ki se začnejo v Ravniku v Dolomitih, podajajo medvladje med odhodom Italijanov in vdorom Nemcev, pri katerih so belogardisti, kolikor niso bili deležni partizanskega obračuna, našli svoje druge zveste zaščitnike. Osrednji okvir dogodkov pa sta šesta nemška ofenziva, ki se je novembra 1943 razvila po vsej slovenski zemlji, pa sodelovanje partizanskih brigad IX. korpusa z zavezniški v napadu na železnico v Baški grapi, saj razbitje te proge sodi med najpomembnejše vojaške uspehe IX. korpusa. Sam angleški podpolkovnik Moore, je ob zahvali generala Wilsona, priznal: »Morda se mnogi niti ne zavedajo, kako veliko pomoč dajete zavezniškim operacijam s tem, da ste uničili tako pomembno prometno žilo, ki veže Italijo z Nemčijo prek Baške grape.«

Toda med te velike in odločilne dogodke narodnoosvobodilnega boja, med zmage in poraze, v razveseljiv razvoj vsestranskega osvobodilnega gibanja, vojaškega in organizacijskega izpolnjevanja NOV in ljudske oblasti, je Leskovec kot v velik mozaik položil drobne kamenčke svojih in tovarišev osebnih doživetij. V takih življenjskih preizkušnjah za biti ali ne biti se najbolje pokaže človekov zunanji in notranji obraz. In zato smo ob branju teh spominov globoko prizadeti, ko beremo o pretresljivi osebnih dramah komandanta Janeza in Marjanca, o kurirju iz Davče, o Francu Zustu-Frenku, ki je padel kot žrtev Hojanove gestapovske obveščevalne službe in še o mnogih drugih. Partizanska disciplina je bila neizprosna, saj so jo narekvale izredne vojaške razmere in zakoni revolucije.

Partizanski spomini kot so Leskovčeva Križpotja, črtice in povesti Matevža Haceta ali partizanski dnevnik Hinka Bratuža - Okija, da omenim le nekatere, bodo služili kot dragocen in neprecenljiv avtentičen vir resničnosti tistega časa, zgodovinarjem bodo za utemeljevanje prave podobe tistih dni, saj so bili prav ti spomini najbolj neposredno doživljeni in zapisani. Tudi književniki ne bodo mogli in niti smeli mimo teh spominov, če bodo hoteli v umetni besedi oblikovati naš veliki osvobodilni boj, saj je prav v teh spominih velika zakladnica umetniške obdelave vrednih doživetij in dogodkov.

Leskovčevi spomini pa so tudi življenjsko ogledalo avtorja samega. Kot kmečki fant se je vključil v partizanske vrste, v njih razvil vojaške sposobnosti, se izobrazil v vojaških šolah in s pisanjem naposled izpričal svojo pripovedniško nadarjenost in čut za resničnost. In prav to daje njegovim spominom posebno ceno in veljavo.

Č. Š.

Zanimivosti

Premiera »Bitke na Neretvi« bo 10. oktobra

Združeni jugoslovanski filmski producenti so se odločili, da bo premiera filma »Bitka na Neretvi« 10. oktobra v Zagrebu, in sicer na sklepni svečanosti 50-letnice KPJ in SKOJ. Istočasno bodo premiere v Beogradu, Sarajevu, Ljubljani, Skopju in Titogradu. Film bodo prikazovali v Zagrebu v šestih, Sarajevu v treh in Beogradu v devetih kinematografih. Deset dni kasneje bodo premiere v Rimu, Londonu, Parizu in drugih svetovnih metropolah.

Plošča solidarnosti

»Svetovni festival zvezd« je naslov najnovejših plošč, ki jo je posnela in izdala Radio-televizija Beograd. Sestnajst izvajalcev, med njimi Frank Sinatra, Ray Charles, Tom Jones, Sammy Davis in mnoga druga velika imena zabavne glasbe, se je odpovedalo honorarjem v korist beguncem po svetu, prav tako producent te zares zanimive in enkratne izdaje.

Petrova gora spomenik

Na nedavnem sestanku odbora za ureditve Petrove gore in hrvatskih kulturnih delavcev ter umetnikov so sklenili, da bo legendarna partizanska planina Petrova gora postala spominski park nacionalnega značaja in rekreacijski center.

130 Leninovih psevdonimov

»Lenin« je samo eden izmed sto tridesetih psevdonimov, s katerimi se je veliki teoretični revolucionar in ustanovitelj sovjetske države podpisoval v svojih knjigah, člankih in dokumentih. Do nedavnega so znanstveniki, ki so proučevali Leninova dela, odkrili 96 psevdonimov in pričeli so bili, da je to vse. Pred nekaj dnevi pa so sovjetski časniki objavili vest, da je oče oktobrske revolucije Vladimir Iljič Uljanov uporabljal kar 130 psevdonimov.

Ameriška študija

o slovenskem umetniku

Konec minulega leta je tiskarna v Baslu dotiskala 104 strani obsegaajočo, reprezentativno opremljeno knjigo, posvečeno spominu leta 1965 umrlega slovenskega pevskega in glasbenega pedagoga Antona Sublja. Ta monografija o Sublju sodi med najizrazitejše v angleščini natisnjene dokumente o slovenski kulturi, predvsem pa je pomembno pričevanje o kulturnem življenju ameriških Slovencev, posebej še o njihovem glasbenem uveljavljanju v Clevelandu, kulturnem središču naših izseljencev. Vso naklado so iz Svice poslali v ZDA.

Napoleoniada 1969

Letošnja 200-letnica rojstva velikega francoskega cesarja Napoleona je povod, da je Francijo zajel val obujanja spominov na tega slavnega Korzičana. Napoleon se tako vrača v Francijo: na obeskiah za ključke, na odpiralnih steklenicah, na brisačah, na medaljonih in seveda na naslovnih straneh ilustriranih časopisov. Za priložnost so postavili poseben nacionalni komite, katerega častni predsednik ni nihče drug kot general Charles de Gaulle. Veliko slavje naj bi se pričelo 28. aprila, trajalo pa bi do jeseni. Med drugim bo televizija predvajala kar 80 oddaj, organizirali bodo Napoleonov filmski festival in priredili vrsto razstav.

»Beseda Ivana Cankarja v Nabrežini«

V dvorani prosvetnega društva »Igo Gruden« v Nabrežini je bila pred kratkim premiera recitala »Beseda Ivana Cankarja« v izvedbi članov Slovenskega gledališča iz Trsta Mire Sardočeve in Staneta Starešiniča. Uvodno misel o Cankarju je podal Stanko Kosmina. Med občinstvom je prevladovala mladina, ki je s posebno pozornostjo in spoštovanjem spremljala umetniško besedo Ivana Cankarja.

»Velika razmejitev«

V počastitev 50-letnice ustanovitve ZKJ bo izdala Državna založba Slovenije knjigo »Velika razmejitev«, v kateri publicist France Klopčič obravnava nastanek komunistične stranke v Sloveniji leta 1920.

Milena Batič: Pravljica za malo kurirko

Ime pesnice Milene Batič smo že čisto srečevali na straneh mladinskih revij in časopisov, zdaj pa je svoje pesmi za otroke zbrala in jih v samozaložbi izdala v posebni zbirki z naslovom Pravljica za malo kurirko. V knjižici je 24 pesmi, opremil jo je Boris Batič.

Vse pesmi v zbirki Pravljica za malo kurirko so vsebinsko zajete iz let narodnoosvobodilne vojne, so odmev na otroška leta, podživetje tega, kar je pesnica kot otrok doživela med vojno. Njene starše so bili Nemci pregnali s Stajerskega. Z družino sta se zatekla v Belo krajino, toda tudi tu so bili fašistični okupatorji, ki so očeta kmalu odgnali na Rab. Tudi mate-

ri, partizanski učiteljici, niso mirno potekali dnevi, čisto je morala bežati in se s partizani umikati v gozdove. Pesnica je to doživljala še v nežni otroški dobi in morda globlje, občutljiveje kakor pa odrasli, sicer te pesmi niti ne bi nastale. To ni samo lirika, ubrana, tekoča in prirsčna, marveč otrokova izpoved skozi prizmo spomina na naše težke in velike čase. Pesmi so bile tudi deležne nagrade na Kurirčkovem festivalu.

Ob vsem tem pa je neprijetna ugotovitev, da mora tudi taka zbirka otroških pesmi, če hoče ugledati beli dan, na pot skozi samozaščito.

Č. Š.

Politični razgledi

Dvainšestdesetletni feldmaršal Mohamed Ajub Kan je 25. marca letos odstopil s položaja predsednika Pakistana in izročil oblast poveljniku vojske generalu Jahiju Kanu. »Nemogoče je, da bi predsedoval uničenju države,« je dejal Ajub Kan in pozval ljudstvu, naj sodeluje z vojsko. Njegov deset let mlajši naslednik je dobil vso podporo poveljnikov armade, mornarice in letalstva, uvedel je izjemno stanje, češ da civilna administracija ne more več učinkovito delovati. General Jahija Kan je pozneje izjavil, da je edini namen izjemnega vojaškega stanja normalizirati delo državne uprave ter utreti pot za nove svobodne volitve. Ni pa povedal, koliko časa bo trajala vojaška vladavina.

Z odstopom Ajuba Kana ni ne rešena kriza, ki je izbruhnila oktobra lani, ne težavni položaj dežele — predvsem gospodarski, pa tudi politični — ki ga predsednik ni mogel urediti v dobrih desetih letih. Ni mogoče verjeti, da bo Jahija Kan to zmozel v nekaj mesecih. Problemi so se nakopičili in če je rešeno osebno vprašanje krize, pa tega ne bi mogli reči za njen družbeni in mednarodni vidik.

Pakistan, ki je več kot triinpolkrat večji od Jugoslavije in kjer živi okoli 120 milijonov ljudi, je suveren od 14. avgusta 1947. Poglaviti graditelj pakistanske države je bil Mohamed Ali Džina, vodja Muslimanske zveze, ki je bil od 1947 do 1948 (do smrti) prvi generalni guverner neodvisnega Pakistana. Pakistan je avgusta 1956 postal republika in vrhovni poveljnik vojske Iskander Mirza je v oktobru 1958 prevzel oblast v svoje roke. Se istega meseca je moral predati oblast Mohamedu Ajubu Kanu. V juniju 1959 so uvedli petstopenjski politični sistem, ki je nekakšna piramidna serija svetov »bazične demokracije«: predsednika voli 120.000 predstavnikov, izvoljenih na tajnih volitvah (eden na 700 do 800 volivcev). Februarja 1960 je bil Ajub Kan izvoljen za predsednika, čez pet let ponovno; in ne bi mogli reči, da si je pri vodenju države preveč pomagal z vojsko, ki ga je postavila na oblast. Čeprav je bil nasprotnik klasičnega parlamentarizma zahodnega tipa, si je želel vladati z močjo avtoritete in vplivom lastne osebnosti, se pravi, da ni bil diktator. Ravno zato se ob njegovem odstopu vsiljuje misel, da so v vrhovih vojske prišli do prepričanja, da je predsednikova avtoriteta premalo za jamstvo reda v deželi. Potemtakem naj bi Pakistan rešila pred kaosom le vojaška oblast.

Pakistan od svojega nastanka tako rekoč živi v izjemnem stanju: sestavljata ga Zahodni in Vzhodni Pakistan, ki sta medsebojno ločena (1700 kilometrov Indije je med njima). Zahodni Pakistan, ki je šestkrat večji od Vzhodnega, je bolj razvit, obdajajo ga Iran, Afganistan, Kašmir, Indija in Arabsko morje, medtem ko ima go-

Pakistanska eksplozija

steje naseljeni Vzhodni Pakistan (70 milijonov prebivalcev) za mejaša Indijo in Burmo — ter Bengalski zaliv. Od leta 1947 do 1959 je bila prestolnica dvamilijonski Karači, potem do leta 1967 Ravalpindi, nato pa na novo zgrajeno mesto Islamabad. Za drugo prestolnico (v Vzhodnem Pakistanu) imajo mesto Ajubnagar pri Daki.

88 odstotkov prebivalstva je muslimanov, nad 10 milijonov je Hindujev, ki s kristjani, budisti in drugimi sodijo v nacionalno manjšino. Stiri petine prebivalstva se ukvarja s kmetijstvom in glavnino pakistanskega izvoza predstavlja juta (5 do 6 milijonov bal na leto), katere cena na svetovnem tržišču pada zaradi prodora plastičnih snovi. Kmetje so revni, delavci imajo nizke plače, saj znaša povprečni letni dohodek v Pakistanu 80 dolarjev na prebivalca, v Vzhodnem Pakistanu pa komaj polovico.

Potemtakem je razumljivo, da je ves čas najhujše krize najbolj vrelo v Vzhodnem Pakistanu in da se tam tudi postavljajo zahteve po avtonomiji, se pravi po odcepitvi od matične države. Po mnenju politikov in prebivalcev Vzhodnega Pakistana je Zahodni Pakistan, kjer je tudi administrativno središče države, dobil večji del oblasti in s tem večino investicij — ter blaginje, ki jo prinaša industrializacija. Vzhodni Pakistan je bil prepuščen žalostni usodi kmetijskega področja, ki živi iz dneva v dan v večjem strahu za prihodnost zaradi čedalje nižjih cen jute na svetovnem tržišču. Vzhodni Pakistan ima tudi mnogo skupnega s svojim zahodnim sosedom — indijsko Bengalijo.

Nad vsem tem so donele zahteve klasičnih meščanskih strank, katerih vpliva Ajub Kan ni mogel zatreti navzlic prizadevanjem za »bazično demokracijo«. Stranke zahtevajo klasične oblike parlamentarne in strankarskega življenja, pri čemer je slišati vse mogoče dodatne zahteve: avtonomija Vzhodnega Pakistana, zblizanje z LR Kitajsko, zblizanje z Indijo, spopad z Indijo za Kašmir itd.

Potemtakem je videti, da pakistanska kriza s prihodom vojske na oblast in z uvedbo izjemnega stanja ni rešena. Režim generala Jahija Kana mora pomiriti tako nezadovoljne in slabo plačane delavce v zahodnem kot uporne in revne kmete v vzhodnem delu države. Seveda je pri tem najpomembnejše sredstvo: samo sila — brez političnega pristopa — bi utegnala izzvati še hujše notranje spopade zlasti v vzhodnem delu države in tako bi Pakistan mogel postati novo nevalgično območje v Aziji.

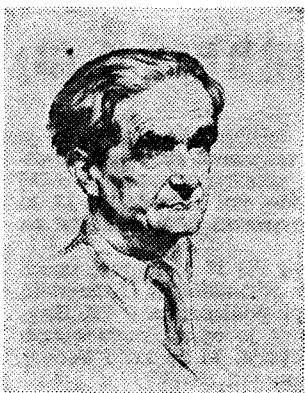
Glede na strateški položaj Pakistana bi takšno poslabšanje lahko pripeljalo do vmešavanja od zunaj. Ne gre namreč pozabiti na stare pakistanske spore — in spopade — z Indijo zaradi Kašmira, ne gre pozabiti kitajskega vpliva in ne gre navsezadnje pozabiti vloge ZDA in ZSSR, držav, ki sta v Pakistanu doslej po svoje tekmovali.

Seveda se novi vojaški voditelji Pakistana zavedajo, v kako občutljivem položaju je njihova dežela. Zanimivo je zelo obzirno stališče Indije. V New Delhiju, kjer so krizo in razvoj dogodkov v Pakistanu ves čas skrbno spremljali, niso hoteli dati nobenih uradnih komentarjev in izjav, se pravi, da si Indija ne želi vmešavanja v notranje zadeve Pakistana, ker bi s tem seveda le še bolj zamotala položaj.

Vprašanje, kako namerava vojaški režim izvesti svobodne volitve in komu med civilisti bi bil pripravljen prepustiti oblast. V boju zoper Ajuba Kana so si bili vsi edini le v tem, da so bili proti Ajubu Kanu: tako nekdanji zunanji minister Zulfikar Ali Buto, ki je postal tribun študentov, kot avtonomistični Maulana Bašani, vodja prokitajskega krila v stranki Awami, kot šejk Mudžibur Rajman, zmerni avtonomist iz iste stranke.

Utegne se zgoditi, da eni ne drugi krize ne bodo rešili in da Pakistan spet zabrede v kaos, v katerem je živel še pred nastopom Mohameda Ajuba Kana.

KOMENTATOR

Umrl je Edo Turnher

Neizprosna smrt je iztrgala iz naše srede izrednega tovariša in človeka. Umrl je Edo Turnher.

V času med obema vojnama je učiteljeval na raznih solah po Dolenskem, nazadnje v Višnji gori. Vrsto let je bil aktiven član učiteljske organizacije, a kot učitelj zelo priljubljen pri ljudeh v vseh krajih, v katerih je služboval, zato je uspešno širil napredno misel, ker je pač bil v nenehnem osebnem stiku z ljudmi, v katerih okolju je živel. Sugestivno je vplival na njihove značaje in tudi na njihove poglede na svet.

Ob fašistični okupaciji naše dežele je postal aktivist in politični delavec, ki je s svojim osebnim vplivom ljudem zelo uspešno tolmačil nujnost oboroženega odpora proti okupatorju in potrebo, da se zgradi nov svet na drugačnih družbenih temeljih.

Bil je član okrožnega odbora OF za Grosuplje in Stično in se je zelo veliko gibal po osvobojenem ozemlju, ko je bilo tam nekoliko mirneje, a v času sovraženih ofenziv in hajk je odločno izpričeval svojo uporniško naravo.

Na kočevskem zboru odposlancev slovenskega naroda je zastopal Višnjo goro. Izvolili so ga tudi v plenum in izvršni odbor OF.

Po osvoboditvi se je naselil v Ljubljani, kjer je bil vrsto let ravnatelj Zavoda za spomeniško varstvo. Ta zapolistev mu je povsem in vsestransko ustrezala. Umetnost, ga je privlačevala že od njegove mladosti. Bil je tudi velik prijatelj s slikarjem in umetnikom Ferdom Veselom in v dolgoletnih sikih z njim se je dodobra seznanil s skrivnostmi umetniškega ustvarjanja. Tudi sam je slikal — toda le zase in za svoje najbližje — razstavljal svojih slik ni, a umetnost mu je postala življenjska potreba. In prav zato je lahko z avtoriteto dobrega poznavalca umetnosti ustvarjalno vplival na postavljanje spomenikov za ohranitev tradicij NOB in na ohranitev dragocenih umetniških del, da niso bila pozabljena ali uničena. Pa tudi kot aktivni član ZZB NOV je res veliko prispeval k negotovnosti in razvoju tradicij NOB.

Bil je tudi šahist in vrsto let predsednik šahovske zveze Slovenije.

Edo Turnher je bil blagega značaja, dober in zvest tovariš. Kdor koli se je večkrat pogovarjal z njim, ga je lahko spoznal kot razmišljajočega človeka, ki so ga močno pritegnili ravno pogovori spodbujajočih ljudi k dobrim medsebojnim odnosom. Povsod se je zavzemal za humanost ter grajal hinavščino in licemerstvo. To vse je bilo samo odraz njega samega, ki ga je bila sama dobrohotnost in plemenitost.

Njegova družina je zgubila ne samo očeta in soproga, marveč tudi dobrega prijatelja. Mi pa smo z Edom Turnherjem zgubili tovariša in človeka, ki je svojo življenjsko nalogo opravljal sposobno in z velikimi moralnimi kvaliteta.

Obvestilo

Borci štajerskih in koroških partizanskih enot, aktivisti in svojci padlih!

27. aprila bo v Velenju osrednja slovenska proslava in zbor borcev štajerskih in koroških partizanskih enot in aktivistov. Borci in aktivisti se bomo zbirali v partizanskem taboru po enotah od 8. do 9. ure. Ob 9. uri bomo podelili posebne značke in spominsko izdajo Kajuhovih pesmi. Iz partizanskega tabora bomo po enotah krenili na zborovanje pred tribuno, po zborovanju pa se bomo zopet vrnili v tabor.

Svojce padlih borcev vabimo, da pridejo v tabor na razgovor, zanje bomo predvideli posebno mesto pred tribuno.

Borci, prijavite se do 16. aprila odboru svoje enote, kdor je bil v več enotah, naj si sam izbere enoto, kateri se bo prijavil, aktivisti pa odboru za proslavo v Velenju, Ljubljana, Komenskega 7. To obvestilo velja kot vabilo, ker posebnih vabil ne bomo pošiljali.

Podrobnejše informacije lahko dobite na občinskih odborih ZZB in na odboru svoje enote.

Odbor za proslavo v Velenju

Dobro je, če veste...

● JAO JE IME DVEH NARODOV. Prvi živi večinoma v planinskih območjih Kitajske, Vietnam in Laos, šteje okrog 1.120.000 pripadnikov, ukvarja pa se s preprostim poljedelstvom, lovom in sekanjem gozdov. Drugi narod JAO živi v Afriki, prav tako na področju treh dežel: Malavije, Tanzanije in Mozambika, šteje približno 900.000 duš in se prav tako ukvarja v glavnem s primitivnim poljedelstvom, lovom, ribolovom in z delom na velikih tobačnih in bombnih nasadih.

● NILSKI, TUDI POVODNI, KONJ spada med parkljare vendar pa ne prežvekovalce, je ogromna in nerodna žival, živi v afriških rekah in jezic, preživi pa se z vodnimi rastlinami. Največji primerki povodnega konja utegnejo tehtati do 3.000 kg. Nilski konj ne prežvekuje hrane, a njegov želodec je razdeljen v tri oddelke. Na koncu kratkih, debelih nog ima po štiri prste, med katerimi je razpeta plavalna kožica. Koža nilskega konja ni porasčena z dlako.

● DIVJI PURAN, ki ga napade njegov smrtni sovražnik: kača, se ga reši tako, da naglo razproste perutnice in ga silovito trese na tla, nato se streljivo vrže nanj in kačo z močnim kljunom — z dobro namenjenim udarcem po glavi — zada smrtni udarec.

● SREDOZEMSKO MORJE OBKROŽAJO OBALNE PETNAJSTIH DEŽEL: petih evropskih — Španije, Francije, Italije, Grčije in Turčije; petih afriških dežel — Egipta, Libije, Tunizije, Alžirije in Maroka — in petih azijskih dežel — Turčije, Cipra, Sirije, Libanona in Izraela. V neposredni zvezi s Sredozemskim morjem sta še, ob Jadranskem morju, Jonskavija in Albanija, v posredni zvezi pa so ob Crnem morju, ZSSR, Romunija in Bolgarija. Črno in Sredozemsko morje veže morska ožina Bospor — Marmorno morje — morska ožina Dardanele.

● CRNOGORCI IN DALMATINCI SO VECINOMA VISOKI LJUDE. Po višini se odlikujejo zlasti moški v okolici Drniša, prav posebno se v Tribunju in Miljevcih. Skoraj vsak tretji moški je nad 190 cm visok; samo v Tribunju ga več kot 30 takih. V bližnjem zaselku Matičih je v 20-ih družinah 9 mladeničev preraslo 190-centimetrov visoko. Zanimivo pa je, da ni nihče dosegel 200-centimetrov višine.

● NIZOZEMSKA JE DEZELA BICIKLISTOV. Nekaj manj kot 13.000.000 prebivalcev te dežele ima več kot 5.000.000 koles. Kolesa ali kakor jim Nizozemci pravijo »okroglice noge« so vsesplošno prevozno sredstvo. Uporabljajo jih uslužbenci, delavci, študentje, dijaki, mladi in stari; vozijo se v solo, na delo, na trg, na izlete itd. Vedeti moramo, da je Nizozemska večinoma ravninska dežela, kar nedvomno pospešuje kolesarjenje.

● »KOPENSKI« IN MORSKI PES. Nedavno se je v vasi Marušič blizu Omisa (Dalmacija) primerilo nekaj nevsakdanjega. Medtem ko je hodil Milan Marušič ob morsk obali, je njegov pes, ki mu je sledil, nepričakovano blizu obale zagledal morskega soimenjaka, se zagnal v morje in se spoprijel z njim. Po kratkem boju je »kopenski« pes privlekel na suho krvavečega morskega psa, ki je bil dolg približno meter, težak pa 6 kg.

● POTREBA PO VITAMINIH se lahko zadovolji z uživanjem živil, ki vsebujejo vitamine, lahko pa tudi s kemično pripravljenimi vitamini. Nekateri vitamini se ustvarjajo v človeškem organizmu. Črevesne bakterije (Echerchia coli) ustvarjajo posamezne vitamine in tako vsaj deloma zadovoljujejo potrebe človeškega telesa po teh vitaminih. Nekatera zdravila, ki jih danes človek pogosto jemlje, npr. sulfamidi in nekateri antibiotiki, lahko uničijo tudi potrebne črevesne bakterije, če človek tako zdravila dolgo jemlje. Naloga teh zdravil je: uničiti bakterije, ki povzročajo bolezen, žal pa uničujejo tudi koristne bakterije. Tako zrušenje utegne zatorej onemogočiti oskrbovanje človeškega telesa s posameznimi, neogibno potrebnimi vitamini. Zaradi tega je treba poleg takih zdravil jemati tudi tiste vitamine, ki jih normalno ustvarjajo črevesne bakterije (vitamine B in vitamin K).

● VECINA VEČLETNIH RASTLIN IZGUBLJA V JESENI LISTJE. To listje napravi, zlasti v gozdovih, precej debelo plast, ki pokriva zemljo pod rastlinami (drevjem in grmičevjem). Plast takega listja je izredno dobra zaščita za rastlinske korenine in šibke pred ostrim mrazom, prav posebno v hudi zimi s skopim snegom ali v zimi brez snega.

● NAJSUSNEŠA CELINA JE AVSTRALIJA. Že prvi naseljenici so se morali boriti proti suši, ker je tam zelo redko deževalo. V Avstraliji so območja, kjer pada dež po enkrat v sedmih letih. Borba zoper sušo je bila še do nedavna uspešna; saj je to neogibno potrebno na celini, ki je znana po izredno razviti živinoreji. V Avstraliji gojijo namreč okrog 48.000.000 ovac in 4.500.000 goved. Vsa ta živila se pase na velikanskih pašnikih. Nenehno izrabljani pašniki ne morejo trajati večno, zlasti se spričo tako redkega deževja. Na mnogih pašnikih je trava popolnoma zatrta, popasena je do korenin tako da je zemlja popolnoma оголена. Takšnih pašnikov je čedalje več. Izvedenci menijo, da se utegnejo pašniki, spričo pretiranega izkoriščanja in redkega deževja, spremeniti v puščave, ter predlagajo hitre in nujne ukrepe, da se rešijo pašniki, dokler je to še mogoče. Če ne bodo odgovorni nicesar ukrenili, bo Avstralija prepustena usodi, kakršna je doletela ogromna prostranstva današnje Sahare.

»balo« mama

za vašega novorojenčka

Mamice, babice, očetje, dedki, tetke, botrice in botri

BALO ZA VAŠEGA NOVOROJENČKA smo pripravili v naši veleblagovnici.

V oddelku za dojenčke imamo bogato izbiro vse potrebne opreme (balo) zanje. Še posebej opozarjamo, da je iz uvoza spet prispela

CHICCO — OPREMA ZA DOJENČKE IN ITALIJANSKI OTROŠKI VOZIČKI

Okrogle in oglate

● **PO NEDOLŽNI KAZNOVANJE** ... Po »Vesteh«, ki izhajajo v Titovem Učilu posnemamo: Dragan Plazinić, sodnik za prekrške, je govoril na seji občine Arilje. Čeprav so odborniki že ure sejo prejeli sodnikovo poročilo za 1968. leto, je sodnik v govoru na seji navajal natančne podatke o številu kaznovanih, o vrsti kazni, o vrsti prestopkov oziroma prekrškov, o odstotkih itd. Ker je sodnik govoril o svojem poročilu na dolgo in široko, se je polastil odbornikov v dvorani nemir. Nekaj odbornikov je vzkliknil: »Znižaj kazni!« Le zakaj naj bi bili kaznovani še odborniki, ko pa (verjetno) niso zakrili nikakršnega prekrška!

● **V SVOJI DOMOVINI NI NIHCE PREROK** ... Do tega spoznanja je prišel Josip Generalić, slikar največ, ki je nedavno pokazal zagrebškimi časniki prav ugodne kritike najbolj slovečih pariških kritikov. Le-ti so primerjali njegovo sliko »Lovci v snegu« z najboljšimi Bruegelovimi stvaritvami. »Glejte,« je dejal, »zagrebških časniki pa so pisali, da sem kramar. Zda sem prepričan, da v svoji domovini nihče ni prerok.« Omenjeno Generalićovo sliko in še tri druge njegove slike je kupil za svoj atelje filmski zvezdnik Yul Brynner. Bržkone so za zagrebške kritike Generalićeve slike — prerazumljive ...

● **NEUNČLJIVI CUDEZ** ... Ameriški znanstvenik Artur Koster je dejal, ko je obravnaval najnovejšo poletje ameriških in sovjetskih vesoljcev: »Največji in neunčljivi čudež na svetu je človekovo verovanje — v čudeže.«

● **VENDARLE GROZNJA?** Zahodnonemški kancler Kiesinger, ki si je z nemškimi študenti v laseh, jih je »opozoril«: »Če pri nas ni posebnih zakonov zoper študente, ni niti zakonskih izjemnih pravic za študente, ki povzročajo nerede.«

● **NEURADNI REKORD**. Visito Robles iz San Hosea, glavnega kostarskega mesta, je mestni športni klub nedavno povabil naj se učeni v atletsko zvezo. Povabilo je bilo poslednje članka v nekem večernem listu, ki je opisoval, kako je Visita v prepiru z možem zmetala vanj vse posode, malo električno pečico in — najsenzacionalnejše — televizor znamke Philips. Razdajala, iz katere je zalivala v moža televizor, je bila, pravijo, rekordna. Senjora Robles je povabilo zavrnilo. Za rekordne uspehe je, po njenih besedah, potrebna spodbuda telesnih in duševnih moči, kakršno more izvajati edino prikazen njenega — pijanega moža. Nikakor pa ne gre, da bi ga pijanega pripeljala v areno in ga izpostavila posmehu gledalcev, je dejala. Pismo je končala z besedami: »... in če me ne nehatе nadlegovati, nadlegovati ne zaslišeno ženo, bom ...«. Lahko si mislimo, kaj bo storila.

● **KOMPLIMENT?** Gina Lollobrigida, ki je nedavno gostovala v ZDA, je takole karakterizirala ameriške ženske: »Ameriške ženske so tako samostojne in samostojne, da skoraj lahko živijo brez moških ...«. Da, ko bi ne bilo tistega »mojra«!

● **CLOVEK BREZ NAPAK** ... Ne-ki ameriški pisatelj je dejal v neki polemiki: »Človek, ki nima nikakršne napake, tvega, da se njegove kreposti spremenijo v napake.« Upajmo, da je omenjeni pisatelj res kje srečal kakšnega človeka brez napak!

● **GLEDALISČNA DELA SO KAKOR ZENE**: največji uspeh imajo tista dela, ki so najmanj razumljiva,« je odgovoril nek francoski igralec v neki anketi o gledališki krizi. Gledališke krize in kritični glede repertoarja niso zatojre nikakršna slovenska posebnost.

● **LAHKO TAKO, LAHKO PA TUDI DRUGACE** ... Zahodnonemški članek Kasper je napisal v nekem članku: »Napredek ne pomaže vedno, da se ljudje zbudijo, marveč tudi, da se znova zaspanjo.«

● **RECEPT ZA DOLGO ŽIVLJENJE** ... Pisatelj Kenneth Roberts je napisal v romanu »Severozahodni prehod«: »Na tem svetu je menda pravilo, da lahko miselnim ljudje preživijo tiste, katerih hude muke jih obvarujejo pogina.«

● **CLOVEK SE JE — PREUSTVARIL** ... Nemški higienik dr. Walter Wolf je v nekem predavanju takole potopil: »Vzrok številnih modernih bolezni je v tem, da je človek ustvarjen za hojo, ne za vožnjo ...«. Lahko bi tudi rekli: Bog obrača, človek obrne!

● **JEZIK, KI SE POZVIZGA NA MINISTRA** ... V londonskem zavodu za medicinske raziskave so slovesno umestili elektronske možgane velike in presenetljive zmogljivosti. Minister za prosveto Edward Short, ki se je udeležil slovesnosti, je prvi »okusil« znanje in uporabnost elektronskih možganov. Minister je vrgel v določeno odprtino listek z besedo »hello«. Dobil je odgovor: »Nisem prepričan, da sem razumel.« Minister je namreč napravil napako, ker je bil napisal »hello«, namesto »hello«. Napako je popravil in možgani so ga vljudno povabili, naj jim postavi nadaljnja vprašanja. Minister je vprašal: »Koliko je ura?« Možgani, ki stanejo približno milijardo din, ter so namenjeni za reševanje najbolj zapletenih znanstvenih preudanj, so jezo odgovorili: »Najin pogovor postaja dolgočasen.« Minister je nekam trmasto ponovil isto vprašanje. Odgovor: »Zakaj me to vprašujete?« Minister: »Ker sem postal lačen.« Možgani pa: »Ali je to kak resen razlog? Vas, vse tako kaže, zabava postavljati neumna vprašanja!« Minister je domel, da je najpametnejše, prenehati s nadaljnjim pogovorom.

Konvoj smrti (3)

Vidljivost je bila zelo majhna. Ladje so se razporedile v dve vrsti. Razen osmih so bile vse ladje namenjene v Arhangelsk: tistih osem trgovskih ladij naj bi na koncu potovanja v ločenem konvoju odplovalo v Murmansk. Brž po tistem, ko se je konvoj razporedil v dve vrsti, je že »izgubil« prvo ladjo. V gosti megli je ladja »Liberty Richard Bland« nasedla na islandske čeri in bila je tako poškodovana, da se je morala vrniti v pristanišče. 29. junija ob petih zjutraj, ko je konvoj z osmimi vozili vozil v megli, v kateri ni bilo videti niti petdeset metrov daleč, so se ladje znašle med ledenimi gorami in štiri med njimi so bile hudo poškodovane. Ameriška trgovska ladja »Exford« je dobila od admirala dovoljenje, da se vrne v pristanišče. Plovba se je torej začela dokaj neprijetno.

Medtem ko so torpedovke, določene za spremstvo, plule proti mestu sestanka s konvojem, je poveljnik Home Fleeta admiral Tovey po telefonu govoril z admiralom Poundom, prvim pomorskim lordom: šlo je za to, ali naj bi v Barentsovo morje poslali težke križarke. Admiral Pound je tedaj prvič namignil na to, da bi admiraliteta utegnila ukazati konvoju, naj se »razprši«, če bi se znašel v nevarnosti. Misli je seveda na možnost nemškega napada.

Popoldne tistega dne, ko sta se admiralata tako pogovarjala, je bojno ladjeve admirala Toveya izplula iz Scapa Flowa: bojni ladiji »Duke of York« in »Washington«, letalonosilka »Victorious«, dve križarki in osem torpedovk. Zaplule so proti vzhodu, kakor da bi varovale »Force X«, namišljeni konvoj, ki naj bi istega dne izplul iz Scapa Flowa ter presleplil Nemce, češ da plove proti južni Norveški.

KONVOJ JE ODKRIT

Nemci dva dni niso opravljali izvidniških poletov in tako konvoja PQ 17 niso opazili. Vendar ni verjetno, da bi Nemci stopili v past, saj so že nekaj časa vedeli za konvoj. Ob dveh zjutraj je eskadron križark admirala Hamiltona, ki so ga varovale torpedovke »Wainwright«, »Somali« in »Rowan«, izplul iz Seidisfjorda in se s hitrostjo 18 vozlov nameril na severovzhod, tako da bi zavzel varovalni položaj ob konvoju. Na morju so bile vse zavezniške pomorske sile.

V podzemni dvorani vojne vlade so bile na pomorskih kartah v uradu prvega pomorskega lorda označene razne poti v Arktičnem morju. Tako je bila zaznamovana pot velikanskega konvoja PQ 17, ki je pred štirimi dnevi izplul iz Hvalfjorda; potem pot spremljevalnih sil in Hamiltonovega eskadrona križark, ki so hitele za konvojem; nato sile za kritje pod poveljstvom admirala sira Johna Toveya;

pa pot lažnega konvoja, ki si je zaman prizadeval pritegniti pozornost sovražnika; naposled pa daleč na vzhodu, pot konvoja PQ 13, ki je iz sovjetskih pristanišč plul na zahod.

Konvoj PQ 17 je najprej opazil nemški štirimotorni focke-wulf, potem pa podmornica U-456. Drug focke-wulf je opazil anglo-ameriško ladjeve, ki je krilo konvoj. Nemci so bili obveščeni o premikih nasprotnika, medtem ko so Angleži vedeli, da jih opazujejo letala in podmornice. 2. julija je bilo tako slabo vreme, da večina nemških letal ni mogla vzleteti. Izjema so bila le torpedna letala heinkel 115 z oporiščem v Kirkenesu. Tako so torpedna letala prva napadla konvoj. Ob pol sedmih zjutraj sta nad ladje nenadoma prihrumeli dve letali in leteli sta tako nizko, da sta se skoraj dotaknili morja. Na ladjah so ukazali alarm, toda napada je bilo konec, še preden se je začel. Letali sta izginili, ko sta prišli. Toda ob 6.56 uri je »Leamington« oddal opozorilo o novem napadu: »Sovražna letala se bližajo in nameravajo napasti.« Tedaj so zagledali šest letal. Štiri so se ločila od skupine, se nizko spuščala in začela streljati na ladje. Eno izmed njih se je namerilo naravnost nad sovjetski tanker »Azerbejdžan«. S treh ladij na koncu konvoja so začeli streljati s protiletalskimi topovi, toda eno izmed njih — »Zamalek« — je ogenj iz letalskega topa zadel v polno.

Letala heinkel 115 so bila trdno grajena in videti je bilo, da prenesejo močnejše napade protiletalskega topništva, kot bi si kdo mislil. Le eno izmed njih je bilo tako hudo zadeto, da je zavilo proti ladjam iz spremstva, počasi izgubljalo višino, nato pa strmoglavilo v morje pred začetkom konvoja. Broomove torpedovke so se z vso naglico pognale proti letalu, ki je še plavalo na gladini. Oificirji na

Obvestilo

Sporazum s komisijo za rezervne oficirje in podoficirje pri RO ZZB NOV Slovenije obveščamo naročnike, da bo »TV 15«, glasilo ZZB NOV Slovenije, ostal tudi glasilo ZROP v primeru, če se bo ZROP ločil od ZZB in postal samostojna organizacija.

V tem primeru bo »TV 15« nosil naslov: Glasilo ZZB NOV Slovenije in ZROP Slovenije.

UREDNIŠTVO

Admiral Dudley Pound

torpedovki »Wilton« so z daljnogledom opazovali nemške letalce, ki so stali na krilu letala in skušali vreči v morje gumijast rešilni čoln. Letalci so bili v dokaj klavrnem položaju. Proti njim sta pluli še dve torpedovki in bili sta le kakšno miljo oddaljeni od razbitin heinkela 115.

Tedaj pa se je zgodilo nekaj, o čemer preživeli udeleženci konvoja PQ 17 še danes govorijo z začudenjem v glasu: izpod nizkih oblakov je prihrumel heinkel 115 in se začel spuščati. Videti je bilo, da namerava pristati na morju poleg strmoglavljene nemškega letala. Poveljnik torpedovke »Wilton« je ukazal ogenj. V vojni sicer takih reči ne bi smeli početi. Ne bi smeli streljati na potolčenega sovražnika, toda če se rešijo, potem se bodo kmalu vrnili in nas vse skupaj potopili,« je menil. Voda je brizgala okoli nemških letal, zakaj streljati so začeli tudi z drugih torpedovk.

REŠENI LETALCI

Drugi heinkel je pristal na razburkani gladini in letalci so zlezli v letalo, ki jim je prihitelo na pomoč. Pilot je potem pritisnil na plin do konca in letalo se je dvignilo v nebo le nekaj minut prej, preden so torpedovke priplule do razbitine. Navzlic temu izredno drznemu dejanju so Nemci izgubili v svojem prvem spopadu s PQ 17: eno letalo je bilo sestreljeno, ne da bi se kakšna izmed ladij potopila.

Ob osmih — natanko pol ure po

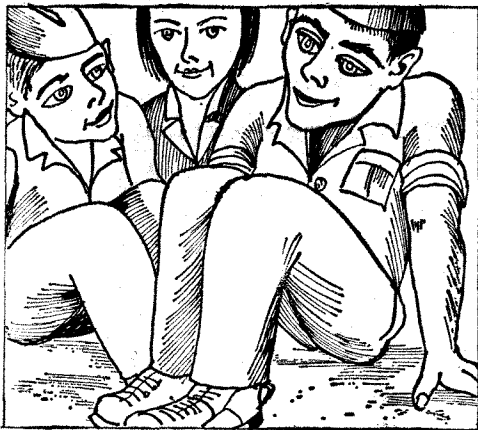
dramatičnem podvigu nemškega pilota — je dvignila sidro skupina ladij okoli »Tirpitz«. Bojna ladja, križarka »Hipper« in torpedovke so zaplule skozi vijugasto ožino Naröy. Nemško poveljstvo je po poročilih, ki so jih nenehno pošiljali izvidniki, vedelo, da namerava konvoj PQ 17 večino svoje poti pluti skupaj ter se pri tem držati čimbolj na severu. Tedaj je bil konvoj kakšnih devetdeset milj zahodno od Medvedjih otokov in kazno je bilo, da namerava zapluti v prehod med Medvedjimi otoki in Spitzbergi. Tako je šlo za prvi konvoj, ki je bil namenjen v Rusijo severno od Medvedjih otokov. Morje je bilo gladko kot steklo, tako da se podmornice niso mogle približati trgovskim ladjam. U-Boatom, ki so bili v stiku s konvojem, je bilo ukazano: »Poglavitna naloga: slediti ladjam.«

(Nadaljevanje prihodnjič)

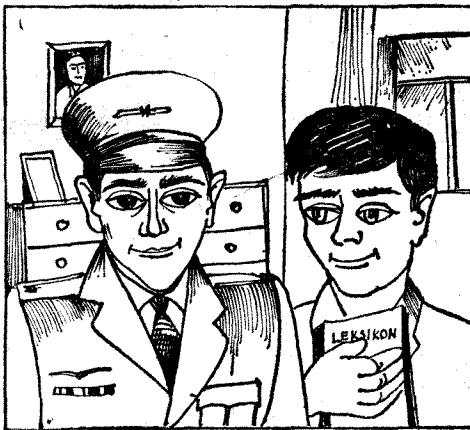
PIŠE: ANA KUCELJ

JANEZOVA ČETA

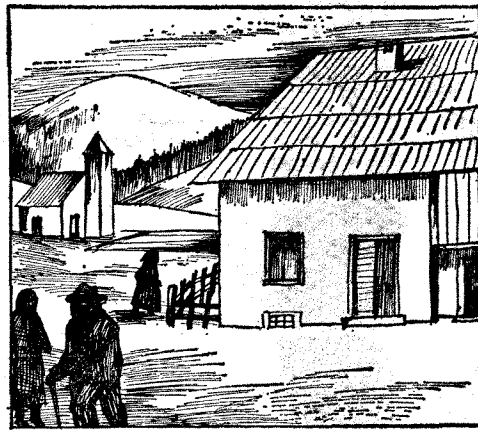
RIŠE: J. RAVNIK

103. »Mi gradimo prago, proga bo gradila nas!« je bilo geslo mladih brigadirjev. Zanje so namreč organizirali različne tečaje, da bi jih usposobili za poznejše poklice. Prišel je brigadni kulturnik in vprašal, koga predlagajo za analfabetski tečaj. Beseda je zvenela tako učeno, da so vsi pokazali Mirčeta, ki se jim je zdel najbolj primeren. Čez dva dni je prišel nazaj in povedal, kaj so mu rekli. Janez se je tolkel po kolenih od smeha in pripovedoval ostalim v četi: »Torej, na tečaj za nepismene smo poslali našega Mirča, ki je prežvečil že toliko knjig in napisal že toliko poročil.«

104. Po dveh mesecih udarniškega dela so se fantje odločili, kakšen poklic si bodo izbrali. Janez je šel k letalcem, saj je vedno sanjaval, kako bi letal ko ptič. Drago je želel postati šofer kot Seržo, Slavc je šel v trgovsko solo, a Mirče v gimnazijo. Vsi so se pridno učili in postali mojstri v svojem delu. Čez nekaj let sta odšla od doma tudi Mirka in Jožek, saj je hribovska zemlja skopala in trda, pri Brezjarju pa je bilo še to premalo. Ker ni bilo teba nasititi več toliko lačnih kljunov, sta delo zmogla stara dva sama, čeprav jima je prestano trpljenje vrniti svoj pečat.

105. V Lepem hribu še stojijo tri hiše, od Brezarjeve bajte pa ni ostalo ničesar. Oče in mati sta s pomočjo otrok postavila nov domek na travniku blizu gasilskega doma. Tja prihajajo na obisk sinovi in hčere. Tudi Drago obiskuje svojo mater in se vselej oglasi pri Brezarjevih. Hišica kar zaživi od spominov. Večkrat gre kdo od nekdane Janezove čete v gozd in od tam prinese ostank orožja. Pokaže ga svojim otrokom, a oni se nikoli ne naveličajo spraševati in poslušati, kako je bilo v tistih težkih časih pravzaprav lepo.

KONEC